

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedra**

Ramunės Marazienės,
neakivaizdinio skyriaus
IV kurso baudžiamosios justicijos specializacijos
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Namų areštas: teorinės ir praktinės problemos

House arrest: the theoretical and practical issues

Vadovas asist. V. Kilinskas
Recenzentas asist. A. Meška

Vilnius, 2009

Turinys

Įžanga	3
1. Namų arešto samprata	6
2. Namų arešto skyrimo teorinės ir praktinės problemos	18
2.1 Namų arešto, kaip kardamosios priemonės skyrimo, tikslai	18
2.2 Namų arešto skyrimo pagrindai	25
2.3 Namų arešto skyrimo tvarka	35
3. Namų arešto kontrolės vykdymo ypatumai.....	43
Išvados	53
Santrauka	55
Summary	56
Panaudotų šaltinių sąrašas	57

IŽANGA

Baudžiamojo proceso normomis siekiama sudaryti sąlygas teisėtoms priemonėmis ginti visuomenę nuo nusikalstamų veikų. Taip pat ne mažiau svarbus ir kitas baudžiamojo proceso tikslas – užtikrinti ir asmens, įtariamo, kaltinamo nusikaltimo padarymu, teisių bei laisvių apsaugą.

Pagarba žmogaus teisėms ir šių teisių apsauga yra vienas svarbiausių teisinės valstybės požymių. Tačiau neginčytina yra ir tai, kad asmens laisvė ir jo autonomiškumas negali būti beribiai ir absoliučiai neliečiami. Tuo atveju, kai vieno asmens laisvė kelia pavojų kitų visuomenės narių laisvei ir saugumui, šio asmens atžvilgiu yra būtina imtis tam tikrų priemonių.

Nagrinėjama tema yra *aktuali* tiek mokslinė, tiek praktinė prasme, kadangi baudžiamojoje teisenoje tokia padėtis yra gana dažna, kai, nepažeidus asmens autonomiškumo, neįmanoma išsiaiškinti padaryto nusikaltimo, nubausti nusikaltėlių. Tai, kad be kardomųjų priemonių taikymo baudžiamajame procese gana dažnai negali būti apsieita, yra savaime suprantama. Kardomoji priemonė – namų areštas - yra antra pagal griežtumą po suėmimo. Namų arešto, tiek ir kitų kardomųjų priemonių taikymas iš vienos pusės gali reikšti sėkmingesnę ikiteisminį tyrimą, tačiau asmenys, kurių atžvilgiu kardomoji priemonė taikoma, iki teismo nuosprendžio įsiteisėjimo yra laikomi nekaltais. Todėl bet koks šių asmenų teisių suvaržymas turi būti galimas tik po itin kruopštaus svarstymo. Asmuo, kuriam įstatymas paveda spręsti būtinumą skirti vieną ar kitą kardomąją priemonę, privalo kruopščiai patikrinti, ar toks suvaržymas nebus per griežtas.

Magistro darbo objektas – kardamosios priemonės – namų arešto reglamentavimo ir vykdymo ypatumai ir su tuo susijusios problematikos analizė. Namų areštas tai viena iš kardomųjų priemonių, numatytų Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau tekste Lietuvos BPK) 132 straipsnyje, priklausantis III daliai, kurioje reglamentuojamos procesinės prievartos priemonės.

Magistro darbo dalykas – teisės aktų, reglamentuojančių namų areštą Lietuvoje ir užsienyje, mokslinės literatūros analizė, praktikos apibendrinimai, kita baudžiamojo proceso teisės literatūra.

Pagrindinis šio darbo *tikslas* – nustatyti kardamosios priemonės, namų arešto, sampratą (tiek Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse), taip pat išanalizuoti namų areštą reglamentuojančių

normų turinį bei vykdymo kontrolės mechanizmą bei su tuo susijusias teorines ir praktines problemas.

Išskiriami šie pagrindiniai *tyrimo uždaviniai*:

- Namų arešto teisinis reglamentavimas, sampratos nustatymas, įstatymų, reglamentuojančių namų areštą, raidos nagrinėjimas tiek Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse;
- Išanalizuoti kardomosios priemonės, namų arešto, taikymo tikslus, skyrimo pagrindus bei motyvacijas baudžiamojo proceso metu;
- Išanalizuoti namų arešto teisinio reglamentavimo ir praktinio taikymo trūkumus, probleminius aspektus ir netobulumą, pateikti pasiūlymus kaip juos šalinti.

Rašant magistro darbą buvo panaudoti lyginamasis, sisteminis, istorinis, aprašomasis, analitinis ir loginis, statistinių duomenų analizės *metodai*.

Taikant lyginamąjį metodą buvo siekiama išanalizuoti ir palyginti Lietuvos ir užsienio šalių kardomosios priemonės instituto teisinius aspektus, norint išsiaiškinti, kokios pagrindinės priežastys gali lemti kardomosios priemonės tikslingumą ir efektyvumą baudžiamojo proceso metu.

Sisteminis metodas buvo taikomas kaip priemonė nustatant tiesioginį teisės aktų pritaikymo ryšį praktikoje.

Istoriniu ir aprašomuoju metodu buvo remiamasi nagrinėjant įstatymus, reglamentuojančius namų arešto raidą Lietuvoje.

Apžvelgiant mokslinę literatūrą ir praktinę medžiagą, be abejo, susiformavo tam tikros išvados, kuriomis išreiškiami pasiūlymai bei pastabos. Šiuo atveju buvo taikomi analitinis ir loginis metodai.

Remiantis statistinių duomenų analizės metodu, buvo vertinami įvairūs statistiniai duomenys, reikalingi pasirinktos temos analizei.

Nagrinėjamos temos aktualumas - Lietuvai prisijungus prie Šengeno erdvės, teisėsaugininkams iškilo nauja problema – panaikinus pasienio kontrolę, į užsienį gali išvykti ir įtariamieji, kuriems paskirtos įvairios kardomosios priemonės ir uždrausta išvykti iš šalies. Dėl šios priežasties, autorės nuomone, šis darbas gali būti pagrindu naujiems tyrimams, nukreiptiems į kardomosios priemonės – namų arešto - vykdymo ir kontrolės mechanizmo tobulinimą.

Pagrindiniai *magistrinio darbo šaltiniai* – Lietuvos Respublikos Konstitucija, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Lietuvos Respublikos Baudžiamojo

proceso kodeksas, užsienio valstybių teisės aktai, reglamentuojantys namų areštą, Generalinio prokuroro rekomendacijos.

Kaip vienas iš svarbesnių šaltinių magistro darbe buvo naudotas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą apibendrinimo apžvalga“. Taip pat remtasi Lietuvos ir užsienio specialiąja literatūra, internete publikuojama informacija, Lietuvos teismų praktika.

Magistro ***darbo struktūra***: įžanga, trys dalys : 1) namų arešto samprata 2) namų arešto skyrimo teorinės ir praktinės problemos, 3) namų arešto kontrolės vykdymo ypatumai, išvados, naudotos literatūros sąrašas, santrauka lietuvių bei anglų kalbomis ir priedai. Pirmojoje dalyje nagrinėti namų arešto sampratos ypatumai Lietuvoje ir užsienio valstybėse. Antrojoje dalyje, remiantis teismų praktika, detaliai išanalizuoti namų arešto skyrimo tikslai, tvarka bei skyrimo pagrindai. Trečiojoje dalyje, remiantis praktiniais, anketiniais bei statistikos duomenimis, atskleisti namų arešto vykdymo ypatumai.

Magistro darbe pateikiamos ne tik teisės specialistų nuomonės, bet ir išsakytos autorės mintys ir pasiūlymai kardamosios priemonės reglamentavimo tobulinimui.

1. NAMŲ AREŠTO SAMPRATA

Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje¹ žodis „areštas“ kildinamas iš lotyniško žodžio *arrestum*, reiškiančio teismo nutarimą. Tačiau Lietuviškoji tarybinė enciklopedija žodį „areštas“ kildina iš vokiško žodžio *arrest*, reiškiantį suėmimą². Šio darbo autorės nuomone, žodžio „areštas“ pirmtaku reikėtų laikyti lotynų kalbos žodį *arrestum*.

Ši sąvoka reiškia kardomąją priemonę, reglamentuojamą baudžiamojo proceso teisės. Areštas – tai kaltinamojo ar nuteistojo laikymas izoliacijoje nuo visuomenės ir skiriamas nuo vieno iki šešių mėnesių³. Tarptautinių žodžių žodyne areštas apibrėžiamas kaip laisvės apribojimas, suėmimas, o „namų areštas“ – kaip draudimas išeiti iš namų⁴.

Pastebėtina, kad bendrinėje lietuvių kalboje žodžiai „areštas“ ir „suėmimas“ vartojami kaip sinonimai, nes naudojami nusakant asmens sulaikymą, t. y. laikiną jo laisvės apribojimą⁵. Taigi galima būtų daryti išvadą, kad namų areštu yra apribojama asmens laisvė, t. y. jam apribojama judėjimo laisvė, kai asmuo negali išeiti iš savo namų. N. Kapinus teigia, kad „namų areštas apriboja įtariamojo ar kaltinamojo asmens laisvę su teise gyventi savo būste“⁶.

Šiandien galiojančiame Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekse (toliau tekste Lietuvos BPK), įvertinus tai, kad tiek kardomosios, tiek kitos procesinės prievartos priemonės turi daug bendrų bruožų, o svarbiausias jų yra tas, kad bet kurios iš šių priemonių taikymas reiškia mažesnę ar didesnę žmogaus teisių suvaržymą, o ir jų skyrimo tvarka yra panaši, visų procesinės prievartos priemonių, taip pat ir kardomųjų, taikymo sąlygos ir tvarka reglamentuojamos atskiroje kodekso dalyje, kuri yra padalinta į du skyrius: 1) „Kardomosios priemonės“ (XI skyrius) ir 2) „Kitos procesinės prievartos priemonės“ (XII skyrius).

Baudžiamojo proceso teisės moksle galima rasti keletą procesinės prievartos priemonių, taip pat ir kardomųjų priemonių apibrėžimų. Vieną iš apibrėžimų pateikia rusų teisininkas L. M. Gutkinas: „kardomosios priemonės – tai teismo ar ikiteisminio tyrimo pareigūnų įtariamojo/kaltinamojo atžvilgiu bylos tyrimo, nagrinėjimo laikotarpiu taikomos priemonės, kuriomis apribojama asmens laisvė. Šiomis priemonėmis siekiama užkirsti kelią įtariamojo

¹ *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2001, T. 1. P. 744.

² *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, Vilnius: Mokslas, 1983. T. 10, P. 458-459.

³ *Большой юридический словарь*, Под ред. А. Я. Сухарева и др. М.: ИНФРА-М, 1997. С. 28.

⁴ *Tarptautinių žodžių žodynas*, Trečia pataisyta laida, Sudarytojai A. Bendonienė, V. Bogušienė ir kt. atsakomasis redaktorius A. Kinderys, Vilnius: Alma littera, 2004. P. 64.

⁵ *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius, 2000. P. 40.

⁶ КАПИНУС, Н. Меры пресечения в российском уголовном процессе, *Следователь*, Москва, 1998, Но. 8. С. 35.

aktyviai veiklai, prieštaraujantys ir trukdantys baudžiamosios bylos tyrimui ir nagrinėjimui, nuosprendžio vykdymui, taip pat užkirsti kelią asmeniui tęsti nusikalstamą veiklą⁷.

Lietuvos baudžiamojo proceso teisėje namų areštas yra viena iš devynių kardomųjų priemonių. Jau pats žodis „kardomoji“ nusako šios priemonės esmę. Tai priemonė, kuri užkardo, trukdo įtariamajam atlikti tam tikrus veiksmus, kurie gali trukdyti normaliai proceso eigai ir tiesai nustatyti, taip pat daryti naujas nusikalstamas veikas. Namų areštas yra antra (po suėmimo) pagal griežtumą kardomoji priemonė. Ši kardomoji priemonė Lietuvoje buvo įvesta 1994 metais rugsėjo 1 dieną⁸. Toks namų arešto reglamentavimas įvestas jau po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo, nes 1961m. redakcijos Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodekse (toliau tekste - LTSR BPK), tokia kardomoji priemonė nebuvo numatyta. LTSR BPK buvo apibrėžta, jog kardamosios priemonės – tai procesinės prievartos priemonės, kurias kvotėjas, tardytojas, prokuroras ar teismas skiria kaltinamajam/teisiamajam/įtariamajam, siekiant užtikrinti jų dalyvavimą procese, netrukdomą baudžiamosios bylos tyrimą, teisminį nagrinėjimą ir nuosprendžio vykdymą bei užkirsti kelią naujų nusikaltimų padarymui⁹. Lietuvos BPK kardomųjų priemonių apibrėžimo nepateikia, tačiau iš Lietuvos BPK III dalies galima daryti išvadą, kad kardamosios priemonės ir toliau išlieka procesinės prievartos priemonės, tik sekant demokratinių užsienio valstybių pavyzdžiu, susiaurintas pareigūnų, turinčių teisę skirti kardomasias priemones, ratas. Šiuo metu jas gali skirti tik prokuroras, teisėjas ar teismas. Žmogaus teisių apsaugos reikalavimai įpareigoja, kad pačias griežčiausias prievartos priemones, taip pat ir namų areštą, gali skirti tik aukščiausio rango pareigūnai.

Namų areštas kaip kardomoji priemonė Lietuvoje po Nepriklausomybės paskelbimo nebuvo naujas reiškinys. Ši kardomoji priemonė jau buvo taikoma tarpukario Lietuvoje. Minėtu laikotarpiu įstatymų leidyba tik pradėjo vystytis, todėl nebuvo daug teisininkų, kurie nagrinėtų namų arešto ypatumus. Apie kardomųjų priemonių tikslus, uždavinius, apie turto laidą ir suėmimą, jų taikymą, tarpukariu yra rašęs J. Žagrakalys, tačiau apie kardomąją priemonę – namų areštą - neužsimenama¹⁰. Tarpukario laikotarpiu apie namų areštą taip pat yra rašęs Trakų apylinkės teisėjas J. Januška straipsnyje „Reikalas išryškinti kardomasias priemones“ autorius išsako savo nuomonę, kad kardomoji priemonė – namų areštas Lietuvoje nereikalinga, nes

⁷ ГУТКИН, Л. М. *Меры пресечения в советском уголовном процесс.*, Москва, 1963 г. С. 4.

⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 60-1182.

⁹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 1961. Nr. 18 – 148.

¹⁰ ANDRIULIS V. MAKSIMAITIS M. PAKALNIŠKIS V. ir kt. , *Lietuvos teisės istorija*, Vilnius, 2002, P. 431-432.

policija negali užtikrinti tokios priemonės vykdymo¹¹. Pasak J. Januškos – „Policija negali pastatyti prie nusikaltėlio namų policininko prižiūrėti, kad nubaustasis neišvyktų iš namų“¹².

Tarpukario Lietuvoje galiojusiam Baudžiamojo proceso įstatyme buvo numatytos šešios kardomosios priemonės, šio įstatymo 416 straipsnyje buvo nurodyta, kad kaltinamiesiems užkirsti kelią vengti tardymo imamas šių priemonių, t. y.:

- 1) atimamas pasas arba imamas iš jų parašas, kad atvyks tardymams ir neišvyks iš gyvenamosios vietos;
- 2) atiduodama ypatingai policijos priežiūrai;
- 3) laidavimas (laidas);
- 4) imamas įkaitas;
- 5) naminis areštas;
- 6) suėmimas¹³.

1929 metų Baudžiamojo proceso įstatyme namų areštą reglamentavo trys straipsniai: 393, 416 ir 428. Minėto įstatymo 393 straipsnyje buvo numatyta, kad „Kaltinamasis, ligi įvykdant reikalavimą jį atvesti tardyti, laikomas areštuotas savo namuose“. 416 straipsnyje buvo nurodyta, kad „naminis areštas“ yra viena iš priemonių kaltinamiesiems užkirsti kelią vengti tardymo. 428 straipsnis numatė, kad „Ligi laidą arba įkaitą pristatant, kaltinamasis laikomas naminiame arešte arba suimtas“¹⁴. Kaip matyti, tarpukario Lietuvoje „naminis areštas“ galėjo būti paskirtas tik kaltinamajam.

LTSR BPK buvo numatyta galimybė taikyti tokias kardomasias priemones:

- 1) rašytinį pasižadėjimą neišvykti;
- 2) asmenišką laidavimą ar visuomeninės organizacijos laidavimą;
- 3) suėmimą;
- 4) kariui, kaip kardomoji priemonė, galėjo būti skiriamas to karinio dalinio, kuriame jis tarnauja, vadovybės stebėjimas;
- 5) nepilnamečiui kaip kardomoji priemonė galėjo būti skiriamas jo atidavimas tėvų, globėjų ar rūpintojų priežiūrai arba vaikų įstaigų administracijos stebėjimui¹⁵.

---

¹¹ JANUŠKA J. Reikalas išryškinti kardomasias priemones, *Kriminalistikos žinynas*, Kaunas, 1938, Nr. 23 P. 236 – 239.

¹² Ten pat P. 241.

¹³ VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919 – 1940 metais*, Vilnius, Justitia. 1996. P. 110.

¹⁴ KAVOLIS M. *Baudžiamojo proceso įstatymas su komentarais*, Kaunas, 1933, P. 310, 318 – 326.

¹⁵ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 1961, Nr. 18 – 148.

LTSR BPK namų arešto kaip kardomosios priemonės nenumatė. Minėtos kardomosios priemonės galėjo būti skiriamos kaltinamajam ir tik „išimtiniais atvejais, įtariamam nusikaltimo padarymu“¹⁶.

Istorijos bėgyje tiek kardomųjų, tiek visų procesinių prievartos priemonių sąrašas nuolatos buvo ilginamas. Sąrašo ilgėjimą labiausiai lemia mokslo raida įtakojama praktikos, pavyzdžiui, prieš šimtą metų nebuvo nei poreikio, nei galimybės klausytis telefoninių pokalbių ar imti mėginius DNR ekspertizei. Gali atrodyti, kad toks kardomųjų priemonių sąrašo išplėtimas neturės didelės reikšmės teisei praktikai. Darbo autorės manymu, toks kardomųjų priemonių skaičiaus padidėjimas nėra atsitiktinis, nes Lietuvos BPK 121 straipsnio 3 dalyje yra numatyta, kad vienu metu gali būti skiriamos kelios švelnesnės už suėmimą kardomosios priemonės. Taip turėtų būti mažinamas suimtųjų skaičius (Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, priedas Nr. 4, 2004 m. suimtųjų skaičius – 2708, 2007 m. - 1838 suimtieji), taip pat taikant įvairius kardomųjų priemonių derinius galima pasiekti tuos pačius tikslus kaip ir skiriant suėmimą.

Rusų teisininkas L.M. Gutkinas kardomasias priemones iš kitų procesinių prievartos priemonių išskiria remdamasis tam tikrais kriterijais:

- prievartiniu pobūdžiu;
- tikslu;
- asmenimis, kurių atžvilgiu šios priemonės taikomos;
- teisėsaugos institucijų pareigūnais, kurie taiko šias priemones¹⁷.

Pagal *prievartinį pobūdį* namų areštas kaip kardomoji priemonė pasižymi jai būdingu prievartos laipsniu. Lietuvos Respublikos Konstitucija saugo piliečių teises ir laisves, o skiriant asmeniui nagrinėjamą kardomąją priemonę, jo teisėms ir laisvėms daromas neigiamas poveikis yra daug didesnis negu taikant kitas įstatymo numatytas procesines prievartos priemones, pvz., asmens atveddinimą. Pirmiausiai šia kardomąją priemone ribojama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 32 straipsnyje numatyta piliečio teisė laisvai kilnotis ir pasirinkti gyvenamąją vietą. Ikitėisminio tyrimo teisėjas ar teismas taip pat gali įtariamąjį įpareigoti nesilankyti tam tikrose vietose ar nebendrauti su kitais nutartyje nurodytais asmenimis, tokiu būdu gana stipriai suvaržomas asmens teisės. Tačiau šios konstitucinės teisės nėra absoliučios, jos gali būti ribojamos įstatymo numatyta tvarka ir pagrindais. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių

---

¹⁶ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 1961, Nr. 18 – 148.

¹⁷ ГУТКИН Л. М. *Меры пресечения в советском уголовном процессе*, Москва, 1963 г. С. 4 – 5.

apsaugos konvencijos 5 straipsnis imperatyviai nurodo motyvus ir pagrindus, kuriais remiantis gali būti atimama ar suvaržoma asmens laisvė:

- kai norima garantuoti įstatyme numatyto įsipareigojimo vykdymą;
- pagrįstai įtariant padarius nusikalstamą veiką ar kai pagrįstai manoma, jog būtina užkirsti kelią padaryti nusikalstamą veiką¹⁸.

Kardomosios priemonės *tikslai* - užtikrinti įtariamojo dalyvavimą procese, netrukdomą ikiteisminį tyrimą, taip pat užkirsti kelią naujoms nusikalstamoms veikoms. Rusijos Federacijos Baudžiamojo proceso kodekse (toliau tekste – Rusijos BPK)¹⁹, be minėtų tikslų išskiriamas dar vienas tikslas: kardomoji priemonė skiriama nes įtariamasis/kaltinamasis²⁰ gali grasinti liudytojams, ar kitiems proceso dalyviams, taip pat gali sunaikinti įrodymus.

Kuo išskirtini *asmenys*, kuriems taikoma nagrinėjama kardomoji priemonė? Remiantis Lietuvos BPK 132 straipsniu namų areštas gali būti skiriamas tik įtariamajam. Rusijos BPK 107 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė namų areštą skirti ir įtariamajam ir kaltinamajam.

Kurie *teisėsaugos institucijų pareigūnai* gali taikyti minėtą kardomąją priemonę? Namų areštą pagal galiojantį Lietuvos BPK, inicijuojant prokurorui, skiria tik ikiteisminio tyrimo teisėjas ar teismas. Kitas procesines prievartos priemones, pvz., poėmį, laikiną sulaikymą gali taikyti ir ikiteisminio tyrimo pareigūnai.

Rusijoje, kaip ir Lietuvoje, namų areštas reglamentuojamas kaip kardomoji priemonė.

Namų areštas Rusijoje buvo įvestas tik 2002 m. liepos 1 d., įsigaliojus 2001 m. lapkričio 22 d. Valstybės Dūmos priimtam Rusijos Federacijos BPK²¹.

Rusijoje namų arešto atsiradimą sąlygojo demokratėjimo procesas ir su juo susiję kaltinamojo teisių bei laisvių išplėtimas baudžiamojo proceso teisėje. Rusija, taip pat kaip ir Lietuva, yra ratifikavusi Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Apsaugos konvenciją, todėl nacionalinės teisės normas buvo būtina suderinti su minėta konvencija.

Kardomųjų priemonių reglamentavimui naujajame Rusijos BPK²² yra skirti 97 – 110 straipsniai. Namų areštui yra skirti du straipsniai. Rusijos BPK 98 straipsnyje namų areštas minimas tarp kitų kardomųjų priemonių, o 107 straipsnis apibrėžia namų areštą ir reglamentuoja jo kaip kardomosios priemonės skyrimo tvarką ir sąlygas.

¹⁸ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

¹⁹ Уголовно – процессуальный кодекс Российской Федерации. Prieiga per internetą: <<http://www.gdezakon.ru/up/>>

²⁰ Pagal Rusijos BPK kardomoji priemonė – namų areštą gali būti paskirta tiek įtariamajam, tiek kaltinamajam. Lietuvos BPK komentare taip pat naudojamos sąvokos įtariamasis/kaltinamasis.

²¹ ПОПОВА В. В. Некоторые проблемы до судебного производства в свете нового уголовно – процессуального законодательства, *Следователь*, Москва, 2002, Но. 5. С. 20.

²² Уголовно - процессуальный кодекс РФ. Prieiga per internetą: < <http://www.gdezakon.ru/up/>>

Namų areštas Rusijos BPK 107 straipsnyje reglamentuojamas gana plačiai. Minėtame straipsnyje teigiama, kad namų areštas – įtariamojo/kaltinamojo judėjimo laisvės apribojimas, taip pat draudimas jam:

- bendrauti su tam tikrais asmenimis;
- siųsti ar gauti korespondenciją;
- bendrauti, naudojant bet kokias ryšio priemones.

Namų areštas skiriamas įtariamajam ar kaltinamajam teismo sprendimu, jei tam yra pagrindas ir tokia tvarka, kuri yra nurodyta Rusijos BPK 108 straipsnyje, atsižvelgiant į prieš tai minėtas aplinkybes.

Pastebėtina, kad Rusijoje kardomoji priemonė – namų areštas - gali būti skiriama tik kaip alternatyva suėmimui. Namų areštas skiriamas Rusijos BPK 108 straipsnio numatyta tvarka, t.y. tokia pačia tvarka kaip ir suėmimas. Įvesdami namų arešto ir suėmimo vienodą skyrimo tvarką, Rusijos Federacijos įstatymų leidėjai rėmėsi tuo, kad suėmimas reiškia pilną kaltinamojo ar įtariamojo izoliaciją, o namų areštas - dalinę izoliaciją. Tačiau abiem atvejais pasiekiami tokie patys tikslai, tik skirtingais būdais. Įtariamasis/kaltinamasis nepatalpinamas į specialią įstaigą su pastovia priežiūra, sargyba ir neužrakinamas patalpose, o lieka gyventi savo būste, nustatant tam tikrus asmeninės laisvės apribojimus, numatytus teismo nutartyje dėl kardamosios priemonės – namų arešto - paskyrimo²³.

Teismo nutartyje dėl kardamosios priemonės – namų arešto - skyrimo nurodomi konkretūs apribojimai, kurie taikomi įtariamajam/kaltinamajam, taip pat nurodoma įstaiga, kuri turi kontroliuoti nustatytų apribojimų laikymąsi²⁴.

Taip pat Rusijos BPK numato ir išimtis, kada namų areštas neskirtinas:

- kai įtariamasis ar kaltinamasis neturi pastovios gyvenamosios vietos;
- kai nenustatyta asmens tapatybė;
- kai asmuo jau pažeidė anksčiau paskirtą kardomąją priemonę;
- kai asmuo slapstėsi nuo parengtinio tyrimo;
- įtariamiesiems nepilnamečiams, kurie yra įtariamieji vidutinio sunkumo nusikaltimo padarymu²⁵.

Tokių išimčių Lietuvos BPK nenumato. Rusijos BPK įtvirtinta minėta išimtis, darbo autorės nuomone, didesnės praktinės reikšmės neturi. Kadangi Lietuvos BPK 121 straipsnio 4

---

²³ КАПИПУС Н. Меры пресечения в российском уголовном процессе, *Следователь*, Москва, 1998, Но. 8. С. 35.

²⁴ Уголовно – процессуальный кодекс Российской Федерации. Prieiga per internetą: <<http://www.gdezakon.ru/up/>>.

²⁵ *Комментарий к уголовно – процессуальному кодексу Российской Федерации*, Институт государства и права Российской академии наук, Москва, 2002, С. 221.

dalyje įtvirtinta nuostata, kad skiriant kardomąją priemonę teismas turi atsižvelgti į visas, tiek išvardintas minėtame straipsnyje, tiek ir į kitas aplinkybes, galinčias turėti reikšmės sprendžiant dėl kardamosios priemonės paskyrimo.

Kai kuriose Europos valstybėse baudžiamojo proceso teisėje kardomoji priemonė – namų areštas - nėra numatyta. Tačiau kitos procesinės prievartos priemonės turi namų arešto sampratos elementų.

Vokietijos Federacinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas (toliau tekste Vokietijos BPK) labai smulkiai reglamentuoja procesinių prievartos priemonių taikymo tvarką. Tai daroma todėl, kad bet kokios procesinės prievartos priemonės paskyrimas reiškia įsibrovimą į žmogaus teisių sferą. Skiriant kardomasias priemones, reikalaujama laikytis proporcingumo principo. Šis principas draudžia skirti, pvz., kardomąjį kalinimą, jei jis, lyginant su padaryto nusikaltimo sunkumu bei šios kardamosios priemonės „nauda“ palengvinant tyrimą, yra aiškiai per griežtas. Vokietijos BPK baigtinio kitų kardomųjų priemonių sąrašo nepateikia. Dažniausiai skiriamas užstatas arba prievolė periodiškai registruotis policijos nuovadoje²⁶.

Vokietijos BPK specifika yra ta, kad kitos kardamosios priemonės yra skiriamos tuomet, kai yra pasirašytas įsakymas suimti, bet dėl kokių nors priežasčių tai atidedama. Prie tokių priemonių priskiriama:

- 1) įtariamojo išpareigojimas atvykti į teismą ar kitą procesinio persekiojimo įstaigą gavus šaukimą,
- 2) draudimas pakeisti gyvenamąją vietą be teismo leidimo,
- 3) leidimas išeiti iš gyvenamosios vietos tik stebint paskirtiems pareigūnams,
- 4) draudimas bendrauti su kitais įtariamaisiais, liudininkais, ekspertais²⁷.

Galima pastebėti, kad paskutinės dvi procesinės prievartos priemonės turi panašumų su Lietuvos BPK reglamentuojamu namų areštu, t. y. Lietuvoje paskyrus kardomąją priemonę - namų areštą - gali būti uždrausta lankytis viešose vietose ir bendrauti su tam tikrais asmenimis.

Prancūzijos baudžiamojo proceso teisėje yra numatytos dvi procesinės prievartos priemonės: teisminė kontrolė ir laikinasis suėmimas

Prancūzijoje terminas „kardomoji priemonė“ nevartojamas nei literatūroje, nei baudžiamojo proceso įstatyme. Taip pat nėra namų arešto kaip atskiros procesinės prievartos

---

²⁶ GODA G. *Užsienio valstybių baudžiamojo proceso pagrindai* Mokomoji priemonė, Saulužė, 1997, P.16-17.

²⁷ ГУЦЕНКО К. Ф.; ГОЛОВКО Л. В.; ФИЛИМОНОВ В. А. *Уголовный процесс западных государств*. Москва, 2001, С. 415.

priemonės, tačiau, kaip ir Vokietijoje, yra kelios procesinės prievartos priemonės, kuriose galima būtų įžvelgti namų arešto elementus.

Tam, kad būtų įvykdyti tyrimo uždaviniai, asmeniui gali būti skiriamos viena ar kelios teisminės kontrolės priemonės. Teisminė kontrolė yra kompleksinė kardomoji priemonė, nes Prancūzijos Baudžiamojo proceso kodeso (Code de procedure penale) (toliau tekste Prancūzijos BPK) 138 straipsnyje „Teisminė kontrolė“ numatyta net šešiolika procesinių prievartos priemonių, ribojančių asmens laisvę. Nagrinėjamai temai aktualios šios priemonės:

- draudimas lankytis tyrimo teisėjo nurodytose vietose,
- draudimas išeiti už tam tikros teritorijos ribų,
- draudimas užsiimti tam tikra veikla,
- įpareigojimas nebendrauti su tam tikrais asmenimis²⁸.

Pastebėtina, kad minimos priemonės yra gan panašios į Lietuvos BPK numatytas namų arešto sąlygas. Tačiau minėtos priemonės Prancūzijos baudžiamojo proceso teisėje yra suprantamos kaip viena prievartos priemonė – teisminė kontrolė. Tyrimo teisėjas, priėmęs vieną sprendimą dėl teisminės kontrolės skyrimo įtariamam asmeniui, turi teisę taikyti iš karto kelias minėtas laisvę ribojančias priemones²⁹. Teisminę kontrolę galima skirti tik asmenims, įtariamais padarius lengvesnio laipsnio nusikalstamas veikas, nes už įtariamai padarytas nusikalstamas veikas, už kurias gresia daugiau nei trys metai laisvės atėmimo, jau skiriamas laikinas suėmimas³⁰.

Kai kuriose apžvelgtose užsienio valstybėse (Švedijoje, Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Australijoje), baudžiamojo proceso teisėje (skirtingai nei Lietuvoje, Rusijoje), namų areštas nėra numatytas kaip kardomoji priemonė, o reglamentuojamas kaip alternatyvi bausmės forma.

Švedijoje namų areštas, kaip specifinė bausmės forma, buvo pradėtas taikyti 1994 metais (1994:451)³¹. Išanalizavus pelno ir išlaidų santykį paaiškėjo, kad tokia bausmės forma, palyginus su tradicine bausmės forma – kalėjimu, yra daug perspektyvesnė. Tokios bausmės esmė yra paprasta: asmeniui neleidžiama išeiti iš namų, išskyrus darbo, mokymosi, gydymosi ar kitais leistiniais tikslais. Tokia bausmės forma atleidžia nuo daugybės kalėjimo išlaidų, asmuo

---

²⁸ Code de procedure penale. Prieiga per internetą: < <http://www.lexinter.net/PROCPEN/index.htm> >

²⁹ ГУЦЕНКО К. Ф.; ГОЛОВКО Л. В.; ФИЛИМОНОВ В. А. *Уголовный процесс западных государств* Москва, 2001, С. 336-337.

³⁰ ФОЛКОВ А. П. Конституционные гарантии судебной засчитывания прав и свобод граждан в современном уголовно – процессуальном законодательстве Франции *Государство и право*, Москва, 2001, Но. 2. С. 73.

³¹ Lag (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

palaiko santykius su šeima, visuomene, taip pat mažinamos naujos nusikalstamo elgesio galimybės, kurios atsiranda sėdint kalėjime³².

Šiuo metu namų areštas Švedijoje ribojamas įkalinimo terminais iki 6 mėnesių ar mažiau. Nuteistasis, atliekantis bausmę kalėjime, gali prašyti pakeisti įkalinimą į namų areštą arba kaip alternatyvi bausmė jam gali būti pasiūlyta teismo. Tačiau jis pirmiausiai turi turėti gyvenamąją vietą, taip pat darbo ar mokymosi vietas.

Taip pat bendrosios teisės tradicijos šalyse (Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Australijoje) nei teismo praktikoje, nei įstatymuose terminai „kardomoji priemonė“ ar „procesinės prievartos priemonės“ nevartojami. Minėtose valstybėse namų areštas yra alternatyvi bausmės forma³³.

Australijoje norminiai aktai, reglamentuojantys namų arešto programos taikymą, buvo priimti 1986 metais. Priimant šiuos teisės aktus buvo atsižvelgtai į tai, kad :

- nusikaltusiam asmeniui suteikiama galimybė būti su savo šeimos nariais,
- iš finansinės pusės tai yra pigiau už įkalinimą,
- nusikaltėlis gali lengviau pakeisti savo elgesį, padedamas bendruomenės narių ir kt.

Australijoje išskiriamos dvi namų arešto rūšys:

- 1) namų areštas išėjus iš įkalinimo įstaigos anksčiau laiko,
- 2) namų areštas kaip bausmė³⁴.

Didžiosios Britanijos Vyriausybės 1990 m. parengtoje baltojoje knygoje nurodoma, kad namų arešto bausmė – nėra leisti, kad asmuo didžiąją dienos dalį būtų namuose. Priešingai, ja siekiama suteikti asmeniui galimybę mokytis, dirbti, užsiimti visuomenei naudinga veikla, lankytis persiauklėjimo centre arba gydytis. Judėjimo teisės apribojimas tam tikru metu gali padėti kovoti su vagystėmis visuomeniniame transporte, muštynėmis baruose ir t.t.. Taip pat galima uždrausti asmeniui lankytis prekybos centruose, priverčiant jį būti namuose vakarais ir savaitgaliais. Tokią bausmę galima taikyti tik vyresniems nei šešiolikos metų amžiaus asmenims. Nuosprendyje gali būti numatytos kelios gyvenamosios vietos, o bausmė negali viršyti šešių mėnesių nuo nuosprendžio priėmimo dienos³⁵.

Įvairiausiai ir plačiausiai namų areštas reglamentuojamas Jungtinėse Amerikos Valstijose. Namų arešto bausmės įvedimą pirmiausiai sąlygojo labai padidėjęs įkalinimų

³² MARKLUND F.; WENNERBERG I. *Utökad användning av elektronisk fotboja inom kriminalvården*, Rapport 2007: 19. Brottsförebyggande radet, Stockholm, 2007, S. 12-14.

³³ ГУЦЕНКО К. Ф.; ГОЛОВКО Л. В.; ФИЛИМОНОВ В. А. *Уголовный процесс западных государств* Москва, 2001, С. 336-337.

³⁴ Department of Justice. Home detention. Prieiga per internetą: <<http://www.corrections.sa.gov.au/welcome.htm>>. [Prisijungimo laikas 2008 09 23].

³⁵ PRADEL J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė* Vilnius, 2001, P. 528 – 529.

asmenų skaičius bei finansiniai paskaičiavimai. Amerikiečiai paskaičiavo, kad vieno nuteistojo laikymas įkalinimo įstaigoje vidutiniškai per metus jiems kainuoja nuo 7 iki 30 tūkstančių dolerių, o viena nuteistojo diena – vidutiniškai 50 dolerių. Galima teigti, kad dėl šios priežasties ir buvo sugalvota alternatyvi bausmės forma – namų areštas, kada pagal apskaičiavimus viena para valstybei kainuoja tik 10 dolerių³⁶.

Asmenys, kurie buvo nubausti namų areštu Jungtinėse Amerikos Valstijose, buvo tikrinami kiekvieną dieną. Tokia praktika buvo kritikuojama, todėl pareigūnai, tikrinantys alternatyviomis bausmėmis nuteistus asmenis, sukūrė naują bausmių programą, kartu išlaikant ir senąją. Nauja programa buvo paremta elektroniniu asmenų kontroliavimu, tokiu būdu nuteistieji vis tiek buvo kontroliuojami kiekvieną dieną³⁷. Amerikiečių teigimu, naudojant namų areštą kaip bausmės formą, turi būti užtikrinta patikima nuteisto asmens judėjimo kontrolė. Jų teigimu, tai gali būti padaryta tik naudojant tam tikrą techninę aparatūrą. Ryšys su nuteistuoju gali būti palaikomas radijo bangomis arba telefonu, prijungtu prie specialaus kompiuterio. Tokiu būdu, siekiant užtikrinti nuteistųjų kontrolę, tokios priemonės dabar taikomos daugelyje Jungtinių Amerikos Valstijų³⁸.

Taikant namų areštą, išnyksta valstybės pareiga maitinti asmenį, aprūpinti kitais būtiniais daiktais, kurie yra suteikiami nuteistiesiems, be to, jie neatskiriami nuo socialinės aplinkos³⁹. Namų areštas, panaudojant elektroninę kontrolę, yra žymiai pigesnis negu įkalinimas, be to, iš nuteistojo dažniausiai reikalaujama susimokėti už sistemos naudojimą.

Pažymėtina, kad namų areštas Jungtinėse Amerikos Valstijose daug dažniau skiriamas nepilnamečiams negu suaugusiems. 1971 m. Sent Lujyje buvo pradėta įgyvendinti pirmoji programa, kuria buvo siekiama apsaugoti nepilnamečius nuo kenksmingo kalėjimo poveikio, kuri pasirodė esanti labai veiksminga⁴⁰.

Kaip jau minėta, Lietuvos teisinė bazė namų areštą priskiria tik prie kardomųjų priemonių, nors Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso (toliau tekste - Lietuvos BK)⁴¹ 42 straipsnis įvardija areštą kaip vieną iš bausmių rūšių. Tačiau namų areštas kaip kardomoji priemonė ir areštas kaip bausmės rūšis yra skirtingi. Areštu laikomas trumpalaikis laisvės atėmimas, atliekamas areštinėje. Arešto esmė – trumpalaikis nuteistojo izoliavimas nuo visuomenės, laikant jį specialiai tam skirtose patalpose – areštinėse. Arešto, kaip bausmės

³⁶ Алтернативные формы наказания в США, *Борьба с преступностью за рубежом*, Москва, 1987, Но. 6. С. 43 – 44.

³⁷ COLE G. F.; SMITH CH. E. *The american system of criminal justice* Belmont, West / Wadsworth, 1998, P. 486.

³⁸ Алтернативные формы наказания в США, *Борьба с преступностью за рубежом* Москва, 1987, Но. 6. С. 43 – 44.

³⁹ COLE G. F.; SMITH CH. E. *The american system of criminal justice* Belmont, West / Wadsworth, 1998, P.487.

⁴⁰ PRADEL J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė* Vilnius, 2001, P. 589 – 590.

⁴¹ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741

rūšies įvedimas – tai suėmimo požymių turinti bausmės rūšis. Areštu, panašiai kaip ir suėmimu, siekiama izoliuoti asmenį nuo visuomenės. Tuo tarpu namų arešto vienas iš tikslų yra dalinė asmens izoliacija, kuri pasireiškia humanišku laisvės ribojimu taip pat padeda tokiam asmeniui reabilituotis, o ne įgyti nusikalstamo elgesio bruožų įkalinimo įstaigose.

Taip pat Lietuvos BK 42 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatyta dar viena bausmės rūšis, turinti namų arešto elementų, yra laisvės apribojimas. Laisvės apribojimas – tai bausmė, kurią paskyrus nuteistajam ne tik neleidžiama lankytis tam tikrose vietose ar bendrauti su tam tikrais asmenimis ar asmenų grupėmis ir be teismo ar bausmę vykdančios institucijos žinios nekeisti gyvenamosios vietos, bet ir vykdyti teismo nustatytus draudimus (turėti, naudoti, įgyti, saugoti pačiam ar perduoti saugoti kitiems asmenims tam tikrus daiktus) ir įpareigojimus (tam tikru laiku būti namuose, atlyginti nusikalstama veika padarytą turtinę žalą ar jos dalį arba tokią žalą pašalinti savo darbu, pradėti mokytis, dirbti arba užsiregistruoti darbo biržoje; gydytis nuo alkoholizmo, narkomanijos, toksikomanijos ar venerinės ligos; neatlygintinai išdirbti iki 200 valandų)⁴².

Minėta bausmės rūšis apima visus namų arešto požymius bei numato daugiau ir griežtesnių draudimų ir įpareigojimų, kurių namų areštas, nenumato. Tai visiškai suprantama, nes namų arešto, kaip kardomosios priemonės tikslas – ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas⁴³. Laisvės apribojimo, kaip bausmės rūšies tikslas – sulaikyti asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo; nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį; atimti ar apriboti nuteistam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas bei paveikti bausmę atliekančius asmenis, kad jie laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų⁴⁴.

Apibendrinant skyriuje išdėstytą medžiagą, galima daryti išvadą, kad namų areštas teisiniu aspektu gali būti traktuojamas ne tik kaip baudžiamojo proceso teisės (Lietuva, Rusija), bet ir kaip baudžiamosios ar bausmių vykdymo teisės institutas (Švedija, Jungtinės Amerikos Valstijos, Didžioji Britanija, Australija). Tačiau visose minėtose valstybėse ši priemonė apibrėžiama vienodai – tai yra asmens laisvės apribojimas, suvaržymas, norint pasiekti tam tikrų įstatymuose numatytų tikslų.

Atsižvelgiant į namų arešto reglamentavimo ypatumus, galima būtų pateikti bendrą namų arešto apibrėžimą:

---

⁴² Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741

⁴³ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas. 1 straipsnis *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas. 41 straipsnis *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741

Namų areštas – asmens judėjimo laisvės bei kontakto su išoriniu pasauliu, siekiant įstatymuose numatytų tikslų, apribojimas, įpareigojant asmenį būti savo gyvenamoje vietoje ir laikytis paskirtų draudimų.

2. NAMŲ AREŠTO SKYRIMO TEORINĖS IR PRAKTINĖS PROBLEMOS

2.1. Namų arešto, kaip kardomosios priemonės, skyrimo tikslai

Tikslas, kurio siekiama taikant konkrečią prievartos priemonę, yra vienas iš požymių, parodančių, ar ją galima laikyti procesine prievartos priemone.

Kardomosios priemonės yra procesinės prievartos priemonės, todėl jas taikant negali būti siekiama tikslų, neturinčių nieko bendro su baudžiamojo proceso paskirtimi. Taikant baudžiamojo proceso teisės normas, turi būti garantuota, kad nusikalstama veika bus išaiškinta ir ją padaręs asmuo susilauks teisingos bausmės.

Literatūroje galima rasti įvairių procesinių prievartos priemonių taikymo tikslų klasifikacijų:

- 1) netrukdomą įrodymų rinkimą baudžiamajame procese;
- 2) kad bus atlikta numatoma paskirti laisvės atėmimo bausmė;
- 3) galimą turto konfiskavimą;
- 4) visuomenės saugumą;
- 5) užtikrinti netrukdomą parengtinį tyrimą;
- 6) įtvirtinti įrodymus;
- 7) nustatyti baudžiamojo proceso prielaidas, t. y. reikšmingų bylai aplinkybių nustatymas;
- 8) garantuoti normalią baudžiamojo proceso eigą;
- 9) nuosprendžio įvykdymą;
- 10) užkirsti kelią nusikaltimams⁴⁵.

Lietuvos BPK visi šie išvardinti tikslai apibendrinti ir susisteminti 119 straipsnyje, kuriame sakoma, kad kardomosios priemonės gali būti skiriamos siekiant:

- 1) užtikrinti įtariamojo, kaltinamojo ar nuteistojo dalyvavimą procese;
- 2) užtikrinti netrukdomą ikiteisminį tyrimą, bylos nagrinėjimą teisme bei nuosprendžio įvykdymą;
- 3) užkirsti kelią naujoms nusikalstamoms veikoms⁴⁶.

Atskiros kardomųjų priemonių rūšys įgalina pasiekti skirtingus tikslus. Pavyzdžiui, rašytinis pasižadėjimas neišvykti užtikrina tikslai įtariamojo/kaltinamojo dalyvavimą

⁴⁵ GODA G. Procesinės prievartos priemonės samprata *Teisė*, Vilnius, 1998, Nr. 32. P. 60.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

baudžiamajame procese, tačiau neužkerta kelio jo galimiems naujiems nusikaltimams, taip pat neatima galimybės trukdyti bylos tyrimui. Tuo tarpu pačios griežčiausios kardomosios priemonės – suėmimas ir namų areštas visiškai užtikrina visų iškeltų tikslų įgyvendinimą.

Igyvendinant baudžiamąją justiciją ir siekiant užkirsti kelią nusikalstamiems veiksams, kardomųjų priemonių paskirtis aiškiai užima svarbią vietą ir liudytojų apsaugos požiūriu. Rusijos BPK 97 straipsnio 1 dalyje tiesiogiai nurodoma, kad kardomoji priemonė gali būti paskirta ir siekiant užtikrinti liudytojų bei kitų proceso dalyvių apsaugą. Praktikoje yra žinoma atveju, kai nusikalstamas veikas padaręs asmenys aktyviai siekia daryti fizinį, psichinį poveikį proceso dalyviams (liudytojams), siekdami išvengti baudžiamosios atsakomybės ar kitaip sušvelninti savo padėtį. Nors Lietuvos BPK tiesiogiai ir nenumato tokio kardomųjų priemonių tikslo, tačiau remiantis teismų praktika, kaip pavyzdį galima pateikti teismo nutartį, kuria įtariamajam V. A. buvo paskirta kardomoji priemonė – namų areštas - siekiant ne tik Lietuvos BPK 119 straipsnyje numatytų tikslų, bet ir siekiant užtikrinti liudytojo ir nukentėjusiojo apsaugą. Ikiteisminio tyrimo medžiagoje yra nukentėjusiojo parodymai, kad jam buvo skambinta bei grasinta fiziškai su juo susidoroti taip pat padegti nukentėjusiojo automobilį. Mažamečiui liudytojui buvo daromas psichologinis poveikis, tam, kad mažametis pakeistų parodymus jam buvo žadama tam tikra pinigų suma⁴⁷. Iš pateikto pavyzdžio matyti, kad teismas, atsižvelgęs į aplinkybes, skirdamas įtariamajam namų areštą siekė užtikrinti šių asmenų apsaugą.

Pabrėžtina, kad įstatymas numato nukentėjusiojo, liudytojo teisę prašyti taikyti jam apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemones, t. y. šiuo atveju skirti įtariamajam/kaltinamajam kardomąją priemonę⁴⁸. Prokuroras, nusprendęs nesikreipti į teismą su prašymu dėl kardomosios priemonės skyrimo, privalo surašyti nutarimą, kurį nukentėjusysis per septynias dienas turi teisę apskųsti ikiteisminio tyrimo teisėjui⁴⁹.

Tada, kai namų areštas apibrėžiamas kaip atskira kriminalinė bausmė, jo paskirtis turi sutapti su bausmės tikslų sistema, t. y. namų areštu siekiama sulaukyti asmenis nuo nusikalstamos veikos, nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, atimti ar apriboti nuteistam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas, paveikti bausmę atlikusius asmenis taip, kad šie laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų bei užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą. Švedijoje (be minėtų tikslų) vienu iš pagrindinių namų arešto tikslu laikoma nuteistojo rehabilitacija. Todėl namų arešto vykdymo turinį sudaro ir bausmės vykdymo

⁴⁷ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 26-1-472-05

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas. 81 straipsnis 5 dalis. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas. 178 straipsnis. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

institucijos socialinė veikla: nusikaltimu padarytos turtinės žalos atlyginimo užtikrinimas, darbo paieška ir pan. Asmenims, kuriems paskirtas namų areštas, privaloma dalyvauti specialiose socialinės reabilitacijos programose⁵⁰.

Galima pastebėti, kad tikslas užkirsti kelią naujoms nusikalstamoms veikoms būdingas namų areštui, kaip kardomajai priemonei, ir namų areštui, kaip bausmei.

Nagrinęjant namų areštą kaip kardomąją priemonę, daugiausia abejonių kelia prevencinis tikslas, kuriuo siekiama garantuoti, kad įtariamasis nedarytų naujų nusikaltimų. Prevencija nėra tiesioginis baudžiamojo proceso uždavinys. Tačiau, žiūrint iš kitos pusės, būtų niekaip nepateisinama, jeigu pareigūnai, tiriantys padarytą nusikaltimą, nesiimtų jokių priemonių tam, kad užkirstų kelią akivaizdžiai gresiančiam nusikaltimui⁵¹.

Kadangi įtariamojo atžvilgiu galioja nekaltumo prezumpcijos principas, jokia procesine prievartos priemone negali būti siekiama įtariamąjį nubausti ar perauklėti. Namų areštas nėra bausmė, todėl ir jo tikslas nėra asmens nubaudimas, auklėjimas ar įbauginimas, šis tikslas yra būdingas tik bausmei, t. y. laisvės apribojimui. Nekaltumo prezumpcija įpareigoja ypatingai pamatuotai taikyti procesines prievartos priemones, t. y. jokia prievartos priemonė, skiriama iki nuosprendžio įsiteisėjimo, negali būti traktuojama kaip bausmė⁵². Namų areštu gali būti siekiama tik procesinių tikslų.

Kaip pavyzdį galima pateikti Lietuvos Respublikos piliečio Vytauto Karalevičiaus skundą Europos Žmogaus Teisių Teismui (toliau tekste – EŽTT) dėl kardamosios priemonės – namų arešto - paskyrimo teisėtumo⁵³. Pareiškėjas buvo įtariamasis įvairių su apgaule susijusių nusikaltimų padarymu, pareiškėjui buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal tris straipsnius dėl sukčiavimo, oficialių dokumentų suklastojimo ir neteisingo apskaitos tvarkymo. Pareiškėjas taip pat skundėsi, jog jam paskirtas namų areštas pažeidžia jo judėjimo laisvę pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau tekste - Konvencija) 4 protokolo 2 straipsnį, kuriame, kiek šiuo požiūriu yra reikšminga, numatyta:

- „1. Kiekvienas asmuo, teisėtai esantis valstybės teritorijoje, turi teisę joje laisvai judėti ir laisvę pasirinkti gyvenamąją vietą.
2. Kiekvienas asmuo turi teisę išvažiuoti iš bet kurios šalies, taip pat ir iš savosios.

⁵⁰ MARKLUND F.; WENNERBERG I. *Utökad användning av elektronisk fotboja inom kriminalvårde.*, Rapport 2007: 19. Brottsförebyggande radet, Stockholm, 2007, S.22.

⁵¹ GODA G. Procesinės prievartos priemonės samprata *Teisė*, Vilnius, 1998, Nr. 32. P. 61.

⁵² GODA G.; KAZLAUSKAS M.; KUČONIS P. *Baudžiamojo proceso teisė*, Vadovėlis, Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2005. P. 51.

⁵³ Europos taryba. Europos Žmogaus Teisių Teismas. Nutarimas dėl Vytauto Karalevičiaus pareiškimo Nr. 53254/99 prieš Lietuvą priimtino. Prieiga per internetą: <www.tm.lt/getfile.aspx?dokid=4eb566a7-fc36-451c-be3d-e5a14a5b21ec>. [Prisijungimo laikas 2008 09 16]

3. Šių teisių įgyvendinimui negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos, kuriuos nustato įstatymas ir kurių demokratinėje visuomenėje reikia valstybės ar visuomenės saugumui, viešajai tvarkai palaikyti, nusikalstamumui sustabdyti, žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

4. 1 dalyje nurodytos teisės pagal įstatymą atskirose srityse gali būti apribotos, jei tai pateisina demokratinės visuomenės interesus.⁵⁴

Teismas pažymėjo, jog namų areštas neginčijamai suvaržė pareiškėjo judėjimo laisvę Konvencijos 4 protokolo 2 straipsnio požiūriu. Toks suvaržymas pažeidžia šią Konvencijos nuostatą, nebent tokį suvaržymą nustato įstatymas, bei kurio demokratinėje visuomenėje reikia siekiant vieno ar kelių numatytų teisėtų tikslų. Teismas taip pat pažymėjo, jog ginčytinas suvaržymas buvo nustatytas pagal vidaus įstatymą ir jis buvo taikomas siekiant teisėtų tikslų, o būtent sustabdyti nusikalstamumą bei apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves, Teismo manymu, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, minėtas suvaržymas buvo būtinas, nes tai buvo išimtinai laikina kardomoji priemonė, užtikrinanti pareiškėjo dalyvavimą procese. Tai, kad pareiškėjas slėpėsi nuo tyrimo, tik sustiprina išvadą, jog paskirta kardomoji priemonė yra pateisinama⁵⁵. Teismas konstatavo, kad šis skundas neatskleidžia jokių Konvencijos 4 protokolo 2 straipsnio pažeidimų. Todėl ši pareiškimo dalis turi būti atmesta kaip aiškiai nepagrįsta.

Todėl galima teigti, kad išimtiniais atvejais, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, procesinė prievarta gali būti taikoma ir siekiant prevencinių tikslų, t. y. „būtent sustabdyti nusikalstamumą bei apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves”.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs šios Konvencijos itin svarbią vietą tarp tarptautinių dokumentų. Konstitucinio Teismo išvadoje yra teigiama: “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija yra ypatingas tarptautinės teisės šaltinis”⁵⁶. Šis teisės šaltinis yra labai reikšmingas kalbant apie procesinės prievartos ribas. Iš tikrųjų kokio intensyvumo prievarta vienoje ar kitoje situacijoje gali būti laikoma neatitinkančia žmogaus teisių apsaugos standartų, Konvencijos tekstas išsamaus atsakymo neduoda. Tikrasis Konvencijos normų turinys atsiskleidžia tik per EŽTT praktiką⁵⁷.

⁵⁴ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

⁵⁵ Europos taryba. Europos Žmogaus Teisių Teismas. Nutarimas dėl Vytauto Karalevičiaus pareiškimo Nr. 53254/99 prieš Lietuvą priimtino. Prieiga per internetą: <www.tm.lt/getfile.aspx?dokid=4eb566a7-fc36-451c-be3d-e5a14a5b21ec>. [Prisijungimo laikas 2008 09 16]

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 9-199.

⁵⁷ GODA G. Procesinės prievartos baudžiamajame procese ribos *Teisė*, Vilnius, 1997, Nr. 31. P. 40.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos BPK 44 straipsnyje numatytos įtariamojo ir kaltinamojo teisės beveik atitinka Konvencijoje įtvirtintas formuluotes, aiškintis šių teisių apimtį turi būti remiamasi EŽTT praktika.

Vienas iš pagrindinių baudžiamojo proceso principų yra proporcingumo principas, t. y. prievartos priemonė, lyginant ją su padarytos nusikalstamos veikos sunkumu, neturi būti per griežta. Šio principo svarbą yra konstatavęs ir Konstitucinis teismas. Viename iš nutarimų⁵⁸ nurodė, kad „teisingumo ir teisinės valstybės konstituciniai principai reiškia ir tai, kad tarp siekiamo tikslo ir priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcija)“. Kitame nutarime⁵⁹ nurodo, kad „pagal Konstituciją riboti žmogaus teisės ir laisvės galima tik laikantis tam tirų sąlygų, tarp jų ir konstitucinio proporcingumo principo“. Nors abu šie nutarimai priimti kalbant ne apie baudžiamojo proceso normas, tačiau tai, kas pasakyta apie proporcingumo principą, be jokių išimčių taikytina ir baudžiamajam procesui. Baudžiamajame procese, atsižvelgiant į nagrinėjamos temos esmę, proporcingumo principas reiškia, kad kardomoji priemonė – namų areštas - gali būti skiriamas tik tais atvejais, kai švelnesnėmis kardomosiomis priemonėmis negalima pasiekti reikiamų proceso tikslų.

Praktiniu pavyzdžiu būtų baudžiamoji byla,⁶⁰ kurioje ikiteisminio tyrimo teisėjas, susipažinęs su ikiteisminio tyrimo medžiaga, prokuroro prašymą skirti įtariamajam A. K. namų areštą, atmetė. Motyvuodamas tuo, kad įtariamajam paskirta kardomoji priemonė – rašytinis pasižadėjimas neišvykti, pastarosios įtariamasis nepažeidė, turi pastovią gyvenamąją vietą, neteistas. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, teismas padarė išvadą, kad šioje tyrimo stadijoje BPK 119 straipsnyje numatyti tikslai gali būti pasiekti ir negriežtinant kardomosios priemonės. Taigi kiekvieną kartą sprendžiant klausimą dėl kardomosios priemonės – namų arešto inicijavimo, prokurorai turi įvertinti, (atsižvelgdami į proporcingumo principą) ne tik kardomosios priemonės taikymo pagrindus ir sąlygas, bet ir įvertinti, ar proceso tikslų negalima pasiekti kitomis, švelnesnėmis kardomosiomis priemonėmis.

Lietuvos Statistikos departamento duomenimis⁶¹, skiriant kardomasias priemones, pastebėta, kad švelnesnių už namų areštą kardomųjų priemonių skaičius yra gana didelis, palyginus su namų arešto paskyrimo skaičiumi. Pavyzdžiui 2007 metais namų areštas buvo paskirtas 97 asmenims, kitų, švelnesnių kardomųjų priemonių bendrai buvo paskirta 14430 (Priedas 4). Galima būtų teigti, kad Lietuvos BPK 119 straipsnyje numatyti tikslai buvo

⁵⁸ Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 dienos nutarimas *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 105-3318.

⁵⁹ Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 28-1003.

⁶⁰ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 20-9-001-04.

⁶¹ LR Statistikos departamento ataskaitos. Prieiga per internetą: < <http://www.nplc.lt:8000/asis/> >. [Prisijungimo laikas 2008 11 16].

pasiekti taikant švelnesnes už namų areštą kardomasias priemones. Tačiau palyginus namų arešto paskyrimo skaičių su suėmimų skaičiumi (pačia griežčiausia kardomąja priemone), t. y. 1838 (2007 metai), kyla abejonių: ar kiekvienu atveju turėjo būti taikoma pati griežčiausia kardomoji priemonė. Kodėl kardomoji priemonė – namų areštas - skiriama palyginus retai? Šį klausimą darbo autorė išanalizuos trečioje šio darbo dalyje.

Remiantis proporcingumo principu, ikiteisminiame tyrime kardamosios priemonės skiriamos ne kiekvienu atveju, o tik tada, kai šios priemonės paskyrimas yra vienintelis būdas Lietuvos BPK 119 straipsnyje išvardintiems tikslams užtikrinti. V. Michailovas pažymi, kad kardamosios priemonės taikomos tik tada, kai paties įstatymo autoriteto ir visuotinio įsitikinimo, kad reikia vykdyti teisės normas, nepakanka⁶². Minėtame straipsnyje sakoma, kad „kardamosios priemonės gali būti skiriamos“. Darbo autorės nuomone, teismai neįvertina Lietuvos BPK 11 straipsnyje įtvirtinto proporcingumo principo praktinio taikymo reikšmingumo. Praktikoje galioja nerašyta taisyklė – beveik kiekvienam įtariamajam skiriama kardomoji priemonė. Tokia išvada daroma išanalizavus statistikos duomenis⁶³. Pavyzdžiui, 2007 metais 20458 asmenys buvo įtariamai/kaltinami padarę nusikalstamą veiką, tais pačiais metais buvo paskirtos 16365 kardamosios priemonės, t. y. 80 % įtariamųjų/kaltinamųjų.

Tačiau baudžiamajame procese netaikant kardomųjų priemonių - visas procesas labai komplikuočiusi, dėl ko būtų gana sunkiai įgyvendinami baudžiamajam procesui keliami tikslai, t. y. ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir kad niekas nekaltas nebūtų nuteistas⁶⁴.

Vienu metu tam pačiam įtariamajam ar kaltinamajam gali būti paskirtos kelios švelnesnės už suėmimą kardamosios priemonės. Tokia galimybė Lietuvos BPK įtvirtinta manant, kad tam tikrais atvejais kelių kardomųjų priemonių kombinacija, pavyzdžiui, namų areštas ir dokumentų paėmimas, leis geriau pasiekti tuos tikslus, kurių siekiant skiriama kardomoji priemonė. Suėmimas visada skiriamas kaip vienintelė kardomoji priemonė. Tačiau kitos kardamosios priemonės gali būti taikomos kartu, t. y. kardomųjų priemonių skaičius neribojamas. Kardomųjų priemonių kombinacija turi būti parenkama pirmiausiai atsižvelgiant į tikslus, kurių siekiant yra būtina taikyti kardomasias priemones⁶⁵.

---

⁶² МИХАЙЛОВ В. А. *Меры пресечения в советском уголовном судопроизводстве* Москва, 1991, С.7

⁶³ LR Statistikos departamento ataskaitos. Prieiga per internetą: < <http://www.nplc.lt:8000/asis/> >. [Prisijungimo laikas 2008 11 16].

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas. I straipsnis 1 dalis. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

⁶⁵ GODA G.; KAZLAUSKAS M.; KUCONIS P. *Baudžiamojo proceso teisė*. Vadovėlis, Teisinės informacijos centras. Vilnius, 2005, P. 228 – 229.

Kaip pavyzdį galima pateikti Kauno miesto apylinkės teismo nutartį. G. M. įtariamasis padaręs nusikalstamą veiką, numatytą LR BK 138 str. 2d., 8 p.. Įtariamajam buvo paskirtos dvi kardamosios priemonės: rašytinis pasižadėjimas neišvykti ir įpareigojimas periodiškai registruotis policijos įstaigoje. G. M. pažeidė jam paskirtų kardomųjų priemonių sąlygas, todėl teismas, atsižvelgdamas į byloje esančius duomenis ir siekdamas užtikrinti įtariamojo dalyvavimą procese bei užkirdamas kelią naujoms nusikalstamoms veikoms, įtariamajam nutarė skirti dar vieną – griežtesnę kardomąją priemonę, o būtent namų areštą⁶⁶.

Kardomųjų priemonių neturi būti skiriama daugiau, nei tai yra būtina. Jei tikslui pasiekti pakanka taikyti vieną už suėmimą švelnesnę kardomąją priemonę, - viena priemonė ir turi būti paskirta. Jeigu, taikant kelias kardomasias priemones, yra įmanoma pasiekti tuos pačius tikslus kaip ir paskyrus suėmimą. Kaip matyti iš pateikto pavyzdžio, pirmenybė turi būti teikiama kelioms kardamosioms priemonėms, o ne suėmimui taikyti.

Rusijos BPK 98 straipsnyje išvardintos visos kardamosios priemonės, kurios gali būti skiriamos įtariamajam ar kaltinamajam. Pastebėtina, kad gali būti paskirta tik viena straipsnyje numatyta kardomoji priemonė. Kaip matyti galiojančiame Lietuvos BPK 121 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad vienu metu galima skirti kelias, švelnesnes už suėmimą, kardomasias priemones, pavyzdžiui, dokumentų paėmimą bei įpareigojimą periodiškai registruotis policijos įstaigoje arba namų areštą ir dokumentų paėmimą, taip užtikrinant įtariamojo dalyvavimą procese.

Šiuo atžvilgiu, darbo autorės nuomone, Lietuvos BPK numatyta kelių kardomųjų priemonių taikymo galimybė yra teigiamas dalykas, t. y. žmogaus teisių apsaugos požiūriu, kelių kardomųjų priemonių taikymas yra priimtinesnis už suėmimą.

Siekiant minėtų tikslų, skiriant namų areštą įtariamasis gali būti įpareigojamas laikytis nustatytų apribojimų. Lietuvos BPK 132 straipsnio 1 dalis numato, kad įtariamasis gali būti įpareigojamas:

- 1) nustatytu metu būti savo gyvenamoje vietoje,
- 2) nesilankyti viešose vietose,
- 3) nebendrauti su tam tikrais asmenimis.

Pirmas įpareigojimas nustatomas visada, kiti įpareigojimai gali būti ir neskiriami. Įpareigojimų turinys Lietuvos BPK nėra numatytas. Tačiau įpareigojimai labai konkrečiai turi būti nustatyti nutartyje dėl namų arešto paskyrimo. Nutartyje turi būti nurodyta, tiksliai kuriuo laiku privaloma būti namuose. Laikas nustatomas atsižvelgiant į individualias bylos aplinkybes.

---

⁶⁶ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 22-1-312-04.

Kaip pavyzdį galima pateikti teismo nutartį, kuria įtariamajam D. K. buvo nustatytos itin griežtos namų arešto sąlygos, t. y. nuo 00 val. 00 min. iki 24 val. 00 min. (visą parą) būti savo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje⁶⁷. Teismas, atsižvelgęs į tai, kad įtariamasis niekur nedirba, gyvena su motina (t. y. jis bus aprūpintas maistu, prireikus, vaistais ir pan.), skyrė tokias griežtas namų arešto sąlygas.

2.2 Namų arešto skyrimo pagrindai

Valstybė privalo garantuoti kardomųjų priemonių skyrimo pagrįstumą bei teisėtumą⁶⁸. Lietuvos BPK numato jų skyrimo pagrindus, sąlygas ir tvarką, nustato jų taikymo ribas. Iš vienos pusės, galima būtų teigti, kad prievartos priemonių taikymas gali reikšti sėkmingesnį ikiteisminį tyrimą. Tačiau, žiūrint kitu aspektu, asmenys, kurių atžvilgiu ta prievarta yra taikoma, iki teismo nuosprendžio įsiteisėjimo laikomi nekaltais⁶⁹.

Lietuvos BPK⁷⁰, įsigaliojęs nuo 2003 m. gegužės 1 d., išsprendė nemažai problemų, egzistavusių 1961 m. Lietuvos BPK žmogaus teisių apsaugos srityje, t. y. labiausiai žmogaus teises suvaržančių procesinių prievartos priemonių sankcionavimas buvo perduotas teisminei valdžiai – ikiteisminio tyrimo teisėjui.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje namų areštas laikomas antra pagal griežtumą (po suėmimo) kardomąja priemone, ją gali skirti tik teisminės valdžios pareigūnas. Ikiteisminio tyrimo metu namų areštą gali skirti ikiteisminio tyrimo teisėjas nutartimi, o teismo proceso metu – teismo, turinčio bylą savo žinioje, nutartimi⁷¹. Kardamosios priemonės namų arešto skyrimo iniciatoriumi negali būti ikiteisminio tyrimo pareigūnas, o tik prokuroras, kuris turi teisę kreiptis į teismą su prašymu ją skirti.

Rusijos BPK 107 straipsnyje nėra numatyta, kad sankciją namų arešto skyrimui duoda prokuroras, tačiau tokia situacija buvo iki 2004 m. sausio 1 dienos. Nuo 2004 sausio 1 dienos kardomąją priemonę – namų areštą - gali skirti tik teismas. Tačiau Rusijos BPK komentare teigiama, kad sankcionuoti namų areštą jau nuo 2002 m. liepos 1 dienos turėjo teismas, nes Rusijos Federacijos Konstitucinis teismas yra priėmęs sprendimą, kuriame buvo teigiama, kad suėmimą pagal RF Konstituciją kaip kardomąją priemonę gali skirti tik teismas. Nors minėtame sprendime namų areštas neminimas, tačiau Rusijos BPK komentaro autoriai pažymi, kad namų

⁶⁷ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 26-1-2083-05

⁶⁸ МИХАЙЛОВ В. А. *Меры пресечения в советском уголовном судопроизводстве* Москва, 1991, С 7.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 31-953

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341

⁷¹ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas. 121 straipsnis *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341

areštas – tai suėmimo rūšis, todėl šią kardomąją priemonę turėtų skirti teismas jau nuo Rusijos BPK įsigaliojimo momento⁷².

Namų areštas negali būti skiriamas, jei įstatymo numatytais įrodymų rinkimo būdais nėra surinkta informacijos, įrodančios įtarimų pagrįstumą. Ar duomenų pakanka, nusprendžia turintis teisę taikyti kardomąją priemonę proceso subjektas, t. y. ikiteisminio tyrimo teisėjas ar teismas. Taip pat pažymėtina, kad skiriant kardomąją priemonę nėra būtina turėti tiek duomenų, kiek jų reikia norint priimti pagrįstą apkaltinamąjį nuosprendį⁷³. Tačiau patikimais duomenimis neparemto manymo ar spėjimo, kad asmuo gali būti padaręs nusikalstamą veiką, taip pat nepakanka kardomajai priemonei skirti. Duomenų pakankamumas yra universali kardomųjų priemonių skyrimo prielaida. Įtarimų pagrįstumas yra *conditio sine qua non*, t. y. privaloma sąlyga skiriant griežčiausias kardomąsias priemones, taip pat ir namų areštą⁷⁴.

Duomenų pakankamumo kriterijus – vienas iš svarbiausių pagrindų skiriant namų areštą. Lietuvos BPK 121 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad bet kuri iš kardomųjų priemonių gali būti paskirta tik tuo atveju, jei yra pakankamai duomenų, leidžiančių manyti, kad įtariamasis, kuriam kardomoji priemonė skiriama, padarė nusikalstamą veiką. Todėl teisėjas, gavęs prokuroro prašymą skirti įtariamajam namų areštą, sprenddamas kardomosios priemonės paskyrimo klausimą, prieš tai privalo patikrinti, ar pateiktoje medžiagoje yra pakankamai duomenų, leidžiančių manyti, kad būtent įtariamasis padarė nusikalstamą veiką.

Šiuo klausimu taip pat yra pasisakęs ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas 2004 m. gruodžio 30 d. nutarime „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą“ (toliau tekste – Senato nutarimas)⁷⁵. Minėtame nutarime pažymima, kad teisėjas pirmiausia turi patikrinti, ar asmeniui pagrįstai inkriminuojamas prokuroro pareiškime nurodytas nusikaltimas ir ar tai patvirtina bylos duomenys. Kai nėra pakankamai duomenų apie tai, kad asmuo pagrįstai įtariamasis padaręs jam inkriminuojamą nusikaltimą, negali būti taikoma jokia kardomoji priemonė. Taigi ir nebėra prasmės aptarti prokuroro pareiškime nurodyto namų arešto skyrimo pagrindo.

Išanalizavus praktinę medžiagą, galima konstatuoti, kad skiriant kardomąją priemonę – namų areštą, pasitaiko įstatymo taikymo ir interpretavimo klaidų. Kaip pavyzdį galima pateikti kelias teismo nutartis atskleidžiančias duomenų pakankamumo kriterijų:

⁷² *Комментарий к уголовно – процессуальному кодексу Российской Федерации*, Институт государства и права Российской академии наук, Москва, 2002, С. 208.

⁷³ *Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. I-IV dalys Teisminės informacijos centras, Vilnius, 2003.

⁷⁴ GODA G.; KAZLAUSKAS M.; KUCONIS P. *Baudžiamojo proceso teisė* Vadovėlis, Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2005, P.228 - 230.

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30d. nutarimas Nr. 50 „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą apibendrinimo apžvalga“ *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22.

Pirmoje analizuotoje baudžiamojoje byloje dėl plėšimo, turto prievartavimo inkriminuojama veika pagal LR BK 180 str. 3 d. 181 str. 3 d. Įtariamajam D. A. paskirta kardomoji priemonė – namų areštas. Duomenys, leidžiantys manyti, kad įtariamasis padarė jam inkriminuojamas nusikalstamas veikas, yra šie: liudytojų parodymai, nukentėjusiųjų parodymai, telefoninių pokalbių pasiklausymo protokolai ir jų priedai, Kauno m. VPK KP OVT pažyma dėl įtariamojo D. A. slapto sekimo, įvykio vietos ir kt. apžiūrų protokolai ir jų priedai – vaizdo medžiaga, kita bylos medžiaga⁷⁶.

Antroje baudžiamojoje byloje dėl išžaginimo ir seksualinio prievartavimo įtariamajam inkriminuojama veika pagal LR BK 149 str. 1 d. bei BK 150 str. 1 d. Įtariamajam D. K. paskirta kardomoji priemonė – namų areštas. Duomenys, leidžiantys manyti, kad įtariamasis padarė jam inkriminuojamas veikas, yra šie: nukentėjusiosios S. N. parodymai, liudytojų K. N. ir P. B. parodymai, įvykio vietos apžiūros protokolas⁷⁷.

Darbo autorės nuomone, pirmuoju atveju duomenų pakankamumo kriterijus, kad įtariamasis padarė jam inkriminuojamą nusikalstamą veiką, yra akivaizdus, antruoju atveju – šių duomenų, galima sakyti, yra per mažai, t. y. nukentėjusiosios ir liudytojų parodymai, įvykio vietos apžiūros protokolas patvirtina tik patį faktą, tačiau šių duomenų nepakanka įtarti konkretų asmenį šio nusikaltimo padarymu.

Galima daryti išvadą, kad teismai, taikydami Lietuvos BPK 121 straipsnio 2 dalies nuostatas, ne visada detalčiai atsižvelgia į ikiteisminio tyrimo metu nustatytas aplinkybes. Dėl to teismų nutarčių teiginiai, kad yra pakankamai duomenų, leidžiančių manyti, kad įtariamasis padarė nusikalstamą veiką, yra nepagrįsti, neargumentuoti ir formalūs.

Minėtame Aukščiausiojo Teismo senato nutarime taip pat nurodyta, kad teisėjai, skirdami suėmimą ar namų areštą, privalo tiksliai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsnio 2 dalies ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 5 straipsnio nuostatas. Čia nurodoma, kad niekam neturi būti atimta laisvė kitaip, kaip tokiais pagrindais ir pagal tokias procedūras, kokias yra nustatęs įstatymas. Teismų nutartys (atsižvelgiant į Lietuvos BPK 125 straipsnyje nutarčiai keliamus reikalavimus) skirti namų areštą ar pratęsti jo terminą turi būti teisėtos, pagrįstos ir proporcingos.

Praktikoje galima pastebėti, kad nemažai teismo nutarčių, skiriant kardomąją priemonę – namų areštą, yra identiškos savo turiniu prokurorų pareiškimų skirti kardomąją priemonę, turiniui. Galima susidaryti nuomonę, kad teisėjas, gavęs ikiteisminio tyrimo medžiagą, jos visiškai neanalizuoja, tik nukopijuojamas prokuroro pareiškimo turinys. Tai patvirtina ir darbo

⁷⁶ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 20-1-01199-04.

⁷⁷ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 26-1-2083-05.

autorės atlikta anketinė apklausa (anketa išsiųsta elektroniniu paštu, priedas 2). Buvo anketuota 20 prokurorų, dirbančių Kauno miesto, Vilniaus miesto, Alytaus miesto prokuratūrose. Kelių prokurorų teigimu, atnešus ikiteisminio tyrimo teisėjui pareiškimą kartu su visa ikiteisminio tyrimo medžiaga dėl kardamosios priemonės paskyrimo, teisėjas pasiteirauja tik duomenų kaupimo įrenginio (kuriame yra pareiškimo turinys), o visa ikiteisminė medžiaga gražinama prokurorui. To pasekoje ir turime tokias nepagrįstas, neargumentuotas teismo nutartis. Tokių nutarčių turinys, remiantis Lietuvos BPK 65 straipsniu, gali būti apskūstas. Ši praktinė problema galėtų būti išspręsta skiriant ikiteisminio tyrimo teisėjui drausminę nuobaudą dėl įstatyme numatytų nutarties turiniui keliamų reikalavimų nesilaikymo.

Taigi teisėjas, tik konstatavęs, kad ikiteisminio tyrimo medžiagoje yra pakankamai duomenų, leidžiančių manyti, kad būtent įtariamasis padarė nusikalstamą veiką, toliau svarsto, ar yra pagrindas skirti kardomąją priemonę.

Pagrindas skirti namų areštą grindžiamas reikšmingų bylos aplinkybių visuma, pagal kurią sprendžiama, ar reikia skirt minėtą kardomąją priemonę. Sprendimas skiriant namų areštą turi būti priimamas išsiaiškinus ir įvertinus šio klausimo sprendimui reikšmingų aplinkybių visumą.

Rusijos BPK 97 straipsnyje nurodyti kardomųjų priemonių skyrimo pagrindai. Kardomoji priemonė gali būti paskirta, jei yra pagrindas manyti, kad įtariamasis vengs tardymo ar teismo, toliau vykdys nusikalstamą veiką, grasins liudininkams ar kitiems baudžiamojo proceso dalyviams, naikins įrodymus ar kitaip kenks procesiniam tyrimui. Taip pat kardomoji priemonė gali būti paskirta nuosprendžio įvykdymo užtikrinimui⁷⁸.

Rusijos BPK komentare teigiama, kad kardomoji priemonė teismo ar teisėjo gali būti paskirta tiek įtariamajam, tiek kaltinamajam. Taip pat pabrėžiama, kad pagrindu skirti kardomąją priemonę negali būti duomenys, kurie gauti operatyviniu būdu, nes jie nefigūruoja baudžiamojoje byloje ir jų negalima įvertinti bei patikrinti. Taip pat skiriant kardomąją priemonę būtina įsitikinti, jog įtariamasis ar kaltinamasis tikrai darys tuos veiksmus, nurodytus Rusijos BPK 97 straipsnyje⁷⁹.

Atkreiptinas dėmesys, kad nei Lietuvos BPK nei Lietuvos BPK komentare nėra konkrečiai išskirti namų arešto skyrimo pagrindai, o tik nurodomi bendrieji kardomųjų priemonių skyrimo pagrindai. Tačiau atsižvelgiant į kardomųjų priemonių skyrimo tikslus, t. y. siekiant užtikrinti įtariamojo/kaltinamojo dalyvavimą procese, netrukdomą ikiteisminį tyrimą,

---

⁷⁸ Уголовно – процессуальный кодекс Российской Федерации. Prieiga per internetą: <http://www.gdezakon.ru/up/>.

⁷⁹ Комментарий к уголовно – процессуальному кодексу Российской Федерации, Институт государства и права Российской академии наук, Москва, 2002, С.161.

bylos nagrinėjimą teisme ir nuosprendžio įvykdymą, taip pat siekiant užkirsti kelią naujoms nusikalstamosioms veikoms bei atsižvelgus į bylos aplinkybių visumą, teismas priima pagrįstą sprendimą skiriant minėtą kardomąją priemonę.

Lyginant V. A.⁸⁰ Michailovo monografijoje išskirtus kardomųjų priemonių skyrimo pagrindus ir Lietuvos BPK 119 straipsnyje įvardintą kardomųjų priemonių paskirtį, galima išskirti kardomosios priemonės – namų arešto - skyrimo pagrindus bei aplinkybes, kuriems esant yra pagrindas paskirti minėtą kardomąją priemonę:

- jei pagrįstai manoma, kad įtariamasis ar kaltinamasis trukdys nustatyti tiesią baudžiamąją bylą, t. y., kad jis bandys neteisėtai paveikti nukentėjusįjį, liudytojus bei kitus asmenis, susijusius su baudžiamąja byla. Tai padaryti jis gali įvairiais būdais: įkalbėdamas, įbaugindamas, papirkdamas nukentėjusiuosius ir liudytojus, kad šie duotų melagingus parodymus, suklastodamas ar sunaikindamas dokumentus, daiktinius įrodymus, maskuodamas kitus nusikaltimo pėdsakus, susikalbėdamas su kitais įtariamaisiais, kaltinamaisiais ir t. t.;
- ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuroro ar teismo įsitikinimas, paremtas objektyviais bylos duomenimis, kad įtariamasis ar kaltinamasis darys naujas nusikalstamas veikas. Pagrįstą manymą, kad asmuo gali daryti naujus nusikaltimus, gali patvirtinti ankstesni to asmens teistumai, kaltinimas kelių nusikalstamų veikų padarymu, pragyvenimo lėšų gavimas iš nusikalstamos veikos;
- esant pagrįstam manymui, kad esant galimybei įtariamasis pasislėps nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo ir tokiu būdu sutrukdys ikiteisminiam ir baudžiamosios bylos nagrinėjimui teisme bei nuosprendžio vykdymui. Skiriant kardomąją priemonę šiuo pagrindu, pirmiausia žiūrima, koks įtariamai padaryto nusikaltimo pobūdis, kaip charakterizuojama kaltininko asmenybė, kokias jis turi realias galimybes pasislėpti nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo, pvz., turi giminaičių užsienyje, neturi legalaus pragyvenimo šaltinio ar pastovaus darbo, neturi šeimos ir t. t.⁸¹.

Kaip jau buvo minėta, kardomoji priemonė skiriama siekiant užkirsti kelią įtariamojo/kaltinamojo veiksmams, kuriais galėtų būti trukdoma sėkmingai tirti bylą. Tačiau niekada visiškai tiksliai negali būti žinoma, kad įtariamasis, jei jam nebus sutrukdyta, tokius

⁸⁰ МИХАЙЛОВ В. А. *Меры пресечения в советском уголовном судопроизводстве* Москва, 1991, С. 10 – 12.

⁸¹ МИХАЙЛОВ В. А. *Меры пресечения в советском уголовном судопроизводстве* Москва, 1991, С. 10 – 12.

veiksmus atliks. Procesui trukdančių veiksmų atlikimas ar neatlikimas yra tik prognozuojamas. Prognozė turi būti kuo labiau pagrįsta. Ji grindžiama ikiteisminio tyrimo duomenų visumos analize⁸².

Rusijos BPK 99 straipsnyje nurodytos papildomos aplinkybės, į kurias turi būti atsižvelgta, skiriant vieną ar kitą kardomąją priemonę. Taip pat straipsnyje nurodoma, kad turi būti atsižvelgta ne tik į minėtame straipsnyje išvardintas aplinkybes, bet ir Rusijos BPK 97 straipsnyje nurodytus pagrindus. Aplinkybės, į kurias atsižvelgiama, yra bendro pobūdžio. Jos taip pat išvardintos ir Lietuvos BPK. Taip pat Rusijos BPK komentare pažymima, kad ypač atsakingai kardomąsias priemones reikėtų parinkti moterims, vienoms auginančioms vaikus, nėščioms moterims ar daugiavaikėms moterims, taip pat ir senyvo amžiaus asmenims ar kitiems labiau socialiai pažeidžiamiems asmenims⁸³.

Skiriant namų areštą kaip bausmę, galima taip pat būtų išskirti skyrimo pagrindus. Visų pirma itin reikšmingas kriterijus yra nuteistojo asmenybė. Namų areštas skiriamas tada, kai asmenybės rizikos kriterijus ir perspektyvos leidžia tikėtis, kad jis galės būti nubaustas ir pasikeis neizoliuotas nuo visuomenės. Pavyzdžiui, Švedijoje dėl rizikos faktoriaus, asmenims, nuteistiems už nusikaltimus, kuriems būdingas aukštas recidyvo lygis (pvz. vagystė) ir lygtinai iš pataisos įstaigos paleistiems asmenims, namų areštas skiriamas daug rečiau. Tačiau asmenims, nuteistiems už nusikaltimus, susijusius su narkotikais, namų arešto bausmė skiriama gana dažnai, grindžiama tuo, kad tokiems asmenims reikalingos specialios, pavyzdžiui, gydymo nuo narkomanijos, programos. Antra, namų arešto bausmė skiriama atsižvelgiant į padarytos nusikalstamos veikos pavojingumą. Minėta bausmė skiriama, kai padarytas baudžiamasis nusižengimas, neatsargus ar apysunkis nusikaltimas. Skiriant namų areštą taip pat laikomasi principo: bausmė griežtėja, kai nusikaltimas kartojasi. Todėl konkrečiais atvejais namų arešto paskyrimas yra siejamas ir su teistumo kriterijumi, t. y. paprastai taikomas pirmą kartą teisiamiesiems pažeidėjams. Taip pat namų areštas skiriamas (kaip alternatyva) esant trumpalaikiam laisvės atėmimui. Pavyzdžiui, Švedijoje tokia trukmės riba yra 6 mėnesiai. Taip pat išskiriamos ir sąlygos: nuteistasis privalo turėti būstą, komunikacijos priemones, užimtumą (darbą, mokytis). Dažniausiai būtinas ir asmens, kuriam skiriama namų arešto bausmė, sutikimas, bei asmenų, kartu gyvenančių su nuteistuoju, sutikimas⁸⁴.

---

⁸² GODA G.; KAZLAUSKAS M.; KUCONIS P. *Baudžiamojo proceso teisė* Vadovėlis, Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2005, P. 229 – 230.

⁸³ *Комментарий к уголовно – процессуальному кодексу Российской Федерации*, Институт государства и права Российской академии наук, Москва, 2002, С. 208.

⁸⁴ MARKLUND F.; WENNERBERG I. *Utökad användning av elektronisk fotboja inom kriminalvården*, Rapport 2007: 19. Brottsförebyggande radet, Stockholm, 2007, S. 28 – 30.

Sprendžiant, ar reikia skirti kardomąją priemonę ir kokią, Lietuvos BPK 121 straipsnio 4 dalyje išvardinamos aplinkybės (pateiktas nebaigtinis aplinkybių sąrašas):

- 1) į įtariamojo asmenybę;
- 2) į tai, ar jis turi nuolatinę gyvenamąją vietą;
- 3) į tai, ar jis turi darbą ar kitokį legalų pragyvenimo šaltinį;
- 4) į įtariamojo amžių;
- 5) į sveikatos būklę;
- 6) į šeiminių padėtį;
- 7) į kitas aplinkybes, galinčias turėti reikšmės sprendžiant dėl kardomosios priemonės⁸⁵.

Nė viena iš minėtų aplinkybių atskirai negali nulemti sprendimo dėl kardomosios priemonės – namų arešto - skyrimo. Sprendimas gali būti priimamas tik įvertinus aplinkybių visumą.

Kaip pavyzdį, į kokias aplinkybes teismas atsižvelgia skirdamas namų areštą, galima pateikti prieš tai minėtos Kauno miesto apylinkės teismo nutarties ištrauką.

Kardomoji priemonė - namų areštas - skirtina atsižvelgiant į įtariamojo 1) įvykdytos nusikalstamos veikos sunkumą – įtariamą padaręs du sunkius nusikaltimus; 2) asmenybę - įtariamą padaręs du naujus tyčinius sunkius nusikaltimus neišnykus teistumui už labai sunkaus nusikaltimo padarymą; 3) nuolatinės gyvenamosios vietos turėjimą – turi pastovią gyvenamąją vietą; 4) darbą ir legalų pragyvenimo šaltinį – nedirbantis; 5) sveikatos būklę – už ankstesnio nusikaltimo padarymą nuteistas 8 m. 6 mėn., atleistas nuo tolesnio bausmės atlikimo dėl ligos, nukreipiant priverstiniam gydymui į Rokiškio psichiatrijos ligoninę, po šioje byloje tiriamų nusikaltimų padarymo pats kreipėsi į psichiatrijos ligoninę; 6) šeiminių padėtį – nesusituokęs, gyvena su mama⁸⁶.

Šiuo atveju, nors ir įtariamasis įtariamą padaręs du sunkius nusikaltimus, taip pat jau yra teistas, tačiau teisėjas jam paskyrė kardomąją priemonę namų areštą. Manoma, teismas atsižvelgė į tris svarias aplinkybes, t. y. į tai, kad įtariamasis yra ligonis, turi nuolatinę gyvenamąją vietą, gyvena su mama.

Kitoje analizuotoje nutartyje⁸⁷ ikiteisminio tyrimo teisėjas įtariamajam D. M. skyrė kardomąją priemonę – namų areštą. Įtariamojo D. M. veiksmuose yra požymiai nusikaltimo, numatyto LR BK 22 straipsnio 1 dalyje., 129 straipsnio 2 dalies 7 ir 9 punktuose, t. y. D. M.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas. 121 straipsnis *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341

⁸⁶ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 26-1-2083-05.

⁸⁷ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 20-1-00643-05.

įtariamasis dėl pasikėsimo nužudyti G. K. kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu dėl savanaudiškų paskatų.

Kardomoji priemonė – namų areštas, skirtina, kadangi švelnesnėmis kardomosiomis priemonėmis negalima pasiekti LR BPK 119 straipsnyje numatytų tikslų. Pagrįstai manytina, kad įtariamasis bėgs (slėpsis) nuo ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir teismo, trukdys procesui. D. M. įtariamasis labai sunkaus nusikaltimo padarymu, už kurį jam gresia reali ir ilgalaikė laisvės atėmimo bausmė, Lietuvoje neturi darbo ir legalaus pragyvenimo šaltinio, nusikaltimas, kuriuo įtariamasis D. M., nutrūko pasikėsimo stadijoje.

Šioje nutartyje, skiriant namų areštą, nėra visiškai nurodyta, t. y. visiškai nemotyvuoti namų arešto skyrimo pagrindai, nėra nurodyta aplinkybių, pagrindžiančių teismo manymą, kad įtariamasis bėgs, trukdys procesui. Vien subjektyvi ir ikiteisminio tyrimo duomenimis nepatvirtinta teismo nuomonė, jog įtariamasis D. M. bijos griežtos bausmės už inkriminuojamo nusikaltimo padarymą, nėra pagrindas skirti namų areštą. Komentuojamu atveju sprendžiant namų arešto paskyrimo klausimą, darbo autorės nuomone, buvo būtina patikrinti, ar nėra aplinkybių, kurios, nepaisant sunkios bausmės grėsmės, verstų tokį asmenį susilaikyti nebėgti ar nesislėpti.

Išanalizavus dar vieną teismo nutartį⁸⁸, autorės nuomone, teismas galėjo ir neskirti kardomosios priemonės – namų arešto. Įtariamajam A. K. buvo paskirtas namų areštas neatsižvelgiant į tai, kad įtariamasis dirba, turi šeimą, anksčiau neteistas, buvo išvykęs į užsienį ir grįžo, buvo įtariamasis nesunkaus nusikaltimo padarymu. Tikslai, numatyti Lietuvos BPK 119 straipsnyje, galėjo būti pasiekti ir taikant švelnesnes kardomasias priemones, pavyzdžiui paskyrus įpareigojimą periodiškai registruotis policijos įstaigoje ir rašytinį pasižadėjimą neišvykti.

Skiriant kardomąją priemonę – namų areštą, pirmoji ir svarbiausia aplinkybė, į kurią pirmiausiai kreipiamas dėmesys, tai yra įtariamąjo galimai padarytos veikos sunkumas. Kuo sunkesnio nusikaltimo padarymu yra įtariamasis asmuo, tuo didesnė būtinybė ir tuo labiau pateisinama griežtesnės priemonės skyrimo galimybė.

Peržiūrėjus aštuoniolika Kauno miesto apylinkės teismo išnagrinėtų baudžiamųjų bylų⁸⁹, kuriose buvo ikiteisminio tyrimo teisėjų priimtose nutartyse, pagal prokurorų pareiškimus, dėl kardomosios priemonės – namų arešto paskyrimo, galima būtų apibendrinti, už kokias

⁸⁸ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr.20-1-2046-03.

⁸⁹ Nr. 26-1-472-05, Nr. 20-9-001-04, Nr. 22-1-312-04, Nr. 26-1-2083-05, Nr. 20-1-01199-04, Nr. 20-1-00643-05, Nr.20-1-2046-03, Nr. 24-1-581-04, Nr. 48-1-122-03, Nr. 20-1-00657-05, Nr. 06-1-01075-03, Nr. 20-1-2036-04, Nr. 20-1-01193-04, Nr. 22-1-1454-05, Nr. 23-1-951-04, Nr. 24-1-1385-03, Nr. 20-1-00779-04, Nr. 65-1-01151-03. Toliau tekste naudosiu – peržiūrėtos baudžiamosios bylos.

įtariamai padarytas nusikalstamas veikas, numatytas Lietuvos BK,⁹⁰ skiriama minėta kardomoji priemonė. Taigi namų areštas gali būti paskirtas už įtariamai padarytus nusikaltimus nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams (BK 187 str., 180 str., 181 str.,182 str.), nusikaltimus žmogaus gyvybei (BK 129 str.), nusikaltimus žmogaus sveikatai (BK 135 str., 138 str.), nusikaltimus žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamybei (BK 149 str. 150 str.), nusikaltimus žmogaus laisvei (BK 147 str.), nusikaltimus, susijusius su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis (BK 259 str. 260 str.), nusikaltimus, susijusius su disponavimu ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, sprogstamosiomis ar radioaktyviosiomis medžiagomis (BK 253 str.).

Kardomąją priemonę – namų areštą - tikslinga skirti asmenims bylose dėl sunkių ar apysunkių (ypač smurtinių) nusikaltimų, kai dėl tam tikrų priežasčių nėra galimybės asmens laikyti suimto, su sąlyga, kad yra reali galimybė griežtai kontroliuoti namų arešto sąlygų laikymąsi, o nesilaikymo atveju – skirti griežtesnę kardomąją priemonę. Tokia išvada daroma išnagrinėjus minėtas Kauno miesto apylinkės teismo ikiteisminio tyrimo teisėjų nutartis, kuriose įtariamiesiems už įtariamai padarytus nusikaltimus gresia laisvės atėmimo bausmė nuo 3m. iki 10 m.

Teisėjas ar teismas, spręsdamas, ar reikia skirti kardomąją priemonę – namų areštą, turi atsižvelgti ne tik į įtariamojo nusikalstamos veikos sunkumą, įtariamojo asmenybę, bet ir į tai, ar jis turi nuolatinę gyvenamąją vietą⁹¹. Gyvenamosios vietos turėjimas yra viena iš esminių sąlygų skiriant šią kardomąją priemonę, kadangi namų areštas – tai įpareigojimas įtariamajam nustatytu metu būti savo gyvenamojoje vietoje. Fizinio asmens gyvenamąją vietą laikoma vieta, kurioje jis faktiškai dažniausiai gyvena (Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 2.16 straipsnio 1 dalis)⁹².

Skiriant namų areštą, neįmanoma prasilenkti su nekaltumo prezumpcijos principu. Taikant minėtą kardomąją priemonę nekaltumo prezumpcijos principas turi išskirtinę svarbą.

Nekaltumo prezumpcija – pamatinis ir visuotinai pripažįstamas baudžiamosios teisės principas. Jo šaltiniai – tarptautiniai žmogaus teisių dokumentai ir Lietuvos Konstitucija – teisės moksle išsamiai aptarti, o teisinė prigimtis ir svarba žmogaus teisių gynimui ir apsaugai užtikrinti akivaizdi ir nekvestionuojama. Visuotinai pripažįstama, kad pagal aptariamą

---

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

⁹¹ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

⁹² Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262.

nekaltumo prezumpcijos principą preziumuojamas nekaltumas – tai oficialus įtariamojo, kaltinamojo ar teisiamojo teisinis statusas⁹³.

Namų areštas gali būti paskirtas įtariamajam ir tuo atveju, kai pagrįstai manoma, jog jis artimiausioje ateityje gali padaryti tokį nusikaltimą, už kurį iš esmės preventyviniais tikslais yra suvaržoma asmens laisvė. Skirti minėtą kardomąją priemonę gali ikiteisminio tyrimo teisėjas ar teismas, remdamiesi savo prognozėmis dėl tolesnio įtariamo asmens elgesio. Pastarojo asmenybės savybės, ryšiai, socialinė aplinka, poelgiai išties leidžia su dideliu tikimybės laipsniu numatyti tokio visuomenei potencialiai pavojingo asmens veiksmų dėsningumus, nusikalstamos veikos padarymo galimybę. Taigi užkardyti tokią veiką, apie tokius įtariamojo ketinimus galima tik disponuojant patikima ir patikrinta informacija.

Pagrįstų abejonių kyla dėl įtariamajam paskirtos kardomosios priemonės – namų arešto, ir nekaltumo prezumpcijos kolizijos, o ši kolizija visiškai akivaizdi tokiais atvejais, kai asmeniui namų areštas paskiriamas ne tik dėl padaryto, bet ir dėl nusikaltimo, kurį jis gali padaryti, tačiau gali ir nepadaryti.

Atliekant ikiteisminį tyrimą apie veiką ir ją galimai padariusį asmenį, gali būti daromos tik preliminarios išvados, prognozės apie galimybę, kad toks asmuo teismo gali būti pripažintas kaltu. Tačiau visuomet būtina prisiminti, kad traukiamo atsakomybėn asmens atžvilgiu ikiteisminio tyrimo metu galioja nekaltumo prezumpcijos principas⁹⁴.

Aiškinantis nekaltumo prezumpciją, svarbi EŽTT praktika, kurioje jau yra bylų, kuriose buvo tirta, ar Lietuvoje nepažeidžiamas nekaltumo prezumpcijos principas.

Byloje A. Butkevičius prieš Lietuvą nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimas buvo nustatytas todėl, kad, dar nesant priimto teismo nuosprendžio, apie kaltinamąjį įvairūs valstybės pareigūnai kalbėjo kaip apie asmenį, neabejotinai padariusį nusikaltimą⁹⁵.

Byloje H. Doktoras prieš Lietuvą EŽTT nagrinėjo gana opią problemą, kai tardytojai ir prokurorai, pagal anksčiau, iki 2003 metų galiojusį Lietuvos BPK, parengtinio tardymo metu priimtuose procesiniuose sprendimuose kalbėdavo apie visišką asmens kaltės įrodytinumą. Minėtoje byloje nagrinėjimo dalyku buvo prokuroro surašytas nutarimas atmesti prašymą

---

⁹³ GODA G.; KAZLAUSKAS M.; KUČONIS P. *Baudžiamojo proceso teisė*, Vadovėlis, Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2005, P. 50 – 52.

⁹⁴ GODA G.; KAZLAUSKAS M.; KUČONIS P. *Baudžiamojo proceso teisė*, Vadovėlis, Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2005, P. 289.

⁹⁵ Europos žmogaus teisių teismo sprendimai bylose prieš Lietuvos respubliką 2002 01 01 – 2003 01 01 / sud. G. Švedas ir V. Milašiūtė, Vilnius, 2003, P. 151-154.

nutraukti bylą. Prašymą prokuroras atmetė motyvuodamas tuo, kad H. Daktaro kaltė jau įrodyta⁹⁶.

Analizuojant teismo nutartis dėl namų arešto paskyrimo, teko pastebėti, kad nutartyse teismas, apibrėždamas asmens, įtariamai padariusio nusikalstamą veiką, teisinę padėtį, taip pat daro formalių pažeidimų, netikslumų. Kaip pavyzdį galima pateikti nutartį⁹⁷, kurioje pastebėta, kad teismas, skirdamas namų areštą įtariamajam M. K., toje pačioje nutartyje asmenį įvardina ir kaip įtariamąjį, ir kaip kaltinamąjį. Tokia nutartis patvirtinta teisėjo parašu. Autorės nuomone, tokių formalių netikslumų neturėtų būti teismo nutartyse. Vis dėlto „įtariamojo“ ir „kaltinamojo“ sąvokos bei asmens teisinis statusas nėra identiški. Peršasi išvada, kad teisėjai, patvirtindami tokias nutartis, kartais visiškai neperskaito jų turinio.

Apibendrinant galima teigti, kad kardamosios priemonės visų pirma yra konstitucines teises varžančios priemonės, todėl visi jų skyrimo pagrindai ir taikymo sąlygos turi būti aiškiai apibrėžti įstatymų, kaip to reikalauja žmogaus teisių apsaugos normos. Kiekvieną kartą turi būti itin kruopščiai sprendžiama, ar būtina taikyti įtariamajam namų areštą, nes netinkamai išsprendus šios kardamosios priemonės taikymo klausimą, t. y. paskyrus ją nesant tam pagrindo ar pažeidus įstatyme numatytą skyrimo tvarką – konstitucinių teisių suvaržymas gali virsti žmogaus teisių pažeidimu.

2.3 Namų arešto skyrimo tvarka

Lietuvos BPK 164, 166, 168 – 170 straipsniuose nurodytos prokuroro funkcijos ir įgaliojimai yra detalizuoti generalinio prokuroro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu patvirtintose rekomendacijose „Dėl prokuroro veiklos organizuojant ikiteisminį tyrimą ir jam vadovaujant“⁹⁸. Minėtų rekomendacijų 5.5 punkte numatyta, kad prokuroras turi teisę spręsti procesinių prievartos priemonių taikymo būtinumo klausimą. Prokuroras, nusprendęs, kad yra būtinybė skirti įtariamajam kardomąją priemonę – namų areštą - kreipiasi su pareiškimu į teismą.

Ikiteisminio tyrimo metu nagrinėti prokuroro pareiškimą dėl kardamosios priemonės – namų arešto - skyrimo gali tie apylinkės teismo teisėjai, kuriems apylinkės teismo pirmininkas pavedė atlikti šiuos procesinius veiksmus, t. y. teisėjas, neperžengdamas savo kompetencijos

⁹⁶ Europos žmogaus teisių komisijos ir Europos žmogaus teisių teismo sprendimai bylose prieš Lietuvos respubliką 1997 01 01-2001 01 01 / sud. G. Švedas ir V. Milašiūtė, Vilnius, 2001, P. 200.

⁹⁷ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 24-1-581-04

⁹⁸ Generalinio prokuroro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu patvirtintos rekomendacijos „Dėl prokuroro veiklos organizuojant ikiteisminį tyrimą ir jam vadovaujant“ *Valstybės žinios*, Nr. 33-1094.

ribų, gali priimti sprendimus dėl Lietuvos BPK III dalyje nustatytų procesinių prievartos priemonių⁹⁹.

Ikiteisminio tyrimo teisėjas sprendžia dėl tų procesinės prievartos priemonių, kurios negali būti taikomos ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro nutarimu. Tai pačios griežčiausios, žmogaus teises labiausiai varžančios priemonės, todėl už jų paskyrimą yra atsakinga teisminė valdžia. Ikiteisminio tyrimo metu tik ikiteisminio tyrimo teisėjas gali skirti trijų griežčiausių kardomųjų priemonių – suėmimo, namų arešto bei įpareigojimo gyventi skyrium nuo nukentėjusiojo - taikymą.

Lietuvos BPK, priešingai nei, pavyzdžiui, Rusijos BPK 107 straipsnis, kuriame nurodoma, kad namų areštas skiriamas Rusijos BPK 108 straipsnio numatyta tvarka, t.y. tokia pačia tvarka, kaip ir suėmimas, detaliam neaptaria minėtų kardomųjų priemonių skyrimo tvarkos.

Lietuvos BPK 188 straipsnio 2 dalis numato, kad įtariamasis visada turi būti apklausiamas prieš jam skiriant kardomąją priemonę. Tai reiškia, kad sulaikytas įtariamasis turi būti apklausiamas ne vėliau kaip per dvidešimt keturias valandas, kad po to dar būtų laiko parengti medžiagą kardomosios priemonės skyrimui. Jeigu įtariamasis nėra sulaikytas, jo apklausos momentas priklauso nuo taktinių prokuroro motyvų, tačiau visais atvejais įtariamasis turi būti apklaustas prieš jam skiriant kardomąją priemonę¹⁰⁰. Apklausos pradžioje įtariamojo paklausama, ar jis prisipažįsta padaręs nusikalstamą veiką, kurios padarymu įtariamasis, išklausomi parodymai apie įtarimo esmę, užduodami klausimai¹⁰¹. Įtariamasis gali prisipažinti visiškai, iš dalies arba neprisipažinti padaręs veiką. Priklausomai nuo įtariamojo atsakymo į užduotus klausimus pobūdžio, prokuroras nusprendžia dėl kardomosios priemonės – namų arešto inicijavimo būtinumo.

Įtariamuosius ikiteisminio tyrimo teisėjas apklausia tik įstatyme numatytais atvejais. Tokie atvejai yra numatyti LR BPK 189 straipsnio 1 dalyje. Tokia apklausa gali būti atliekama tiek prokuroro, tiek paties įtariamojo iniciatyva. Paprastai įtariamuosius apklausia prokuroras, prieš inicijuodamas kardomąją priemonę.

---

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30d. nutarimas Nr. 50 „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą apibendrinimo apžvalga“ *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso komentaras. I-IV dalys, Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2003, P. 498.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas. 188 straipsnio 3 dalis, *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

Tik 2007 m. birželio 28 dieną priėmus Lietuvos BPK Papildymo įstatymą¹⁰² (kuris įsigaliojo 2007 m. rugsėjo 1 dieną) tapo aiškesnė kardomosios priemonės – namų arešto skyrimo tvarka, t. y. Lietuvos BPK 132 straipsnio 2 dalis buvo papildyta: „Namų arešto paskyrimo klausimas sprendžiamas posėdyje, į kurį kviečiami prokuroras, įtariamasis ir jo gynėjas. Įtariamojo ar jo gynėjo neatvykimas be svarbių priežasčių nėra kliūtis skirti namų areštą“.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarime Nr. 50 „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą“¹⁰³ 5 punkte buvo pasakyta „Ikiteisminio tyrimo metu suėmimo ir namų arešto skyrimo klausimai teisme paprastai turėtų būti sprendžiami viešame teismo posėdyje“. Žodžiu „paprastai“ Senatas paliko tam tikrą diskreciją teismams, bet kitu sakiniu ją patikslino: „LR BPK 9 straipsnyje numatytais atvejais ir tvarka arba prašant prokurorui (Lietuvos BPK 177 straipsnis), gali būti sprendžiamas klausimas ir dėl neviešo teismo posėdžio“.

Tai, kad Lietuvos BPK 132 straipsnio 2 dalis buvo papildyta „į posėdį kviečiami įtariamasis ir jo gynėjas“, darbo autorės nuomone yra teigiamas dalykas. Nes kitaip būtų sunkiai įsivaizduojamas Lietuvos BPK 121 straipsnio dalies nuostatų realizavimas, kurios įpareigoja teismą, sprendžiant kardomosios priemonės skyrimo klausimą, atsižvelgti ne tik į minėtoje normoje ir prokuroro pareiškime nurodomas aplinkybes, t. y. nusikalstamos veikos sunkumą, įtariamojo asmenybę ir kt., bet ir į „kitas aplinkybes“, kurias daugeliu atvejų teismui gali pateikti, posėdžio metu, tik įtariamasis ar jo gynėjas ir tik tuo atveju, kai žinos, kuo grindžiamas reikalavimas paskirti kardomąją priemonę.

Taip pat Lietuvos BPK 132 straipsnis buvo papildytas 4 ir 5 dalimis. Ketvirtoje dalyje reglamentuojamas namų arešto terminas „Namų arešto terminą nustato ikiteisminio tyrimo teisėjas nutartyje skirti namų areštą, tačiau iš karto namų areštas negali būti paskirtas ilgesnis kaip šeši mėnesiai. Šis terminas ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi gali būti pratęstas trims mėnesiams. Pratęsimų skaičius neribojamas“. Nenumatytas konkretus terminas, kuriam iš karto paskiriama kardomoji priemonė, tai paliekama spręsti ikiteisminio tyrimo teisėjui, straipsnyje tik apribojamas maksimalus terminas, kuriam iš karto gali būti paskirta ši kardomoji priemonė.

---

¹⁰² Baudžiamojo proceso kodekso 37, 40, 44, 46, 48, 53, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 80, 82, 90, 93, 108, 110, 111, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 151, 154, 160, 161, 166, 167, 168, 171, 178, 186, 199, 212, 214, 217, 225, 232, 233, 234, 254, 256, 276, 287, 296, 300, 302, 303, 308, 310, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 324, 326, 327, 329, 333, 342, 358, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 409, 413, 414, 439, 447, 448, 454, 460 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 306 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, Kodekso papildymo 41(1), 77(2), 80(1), 374(1), 374(2), 412(1) straipsniais ir Kodekso priedo papildymo ĮSTATYMAS, *Valstybės žinios*, 2007-07-21, Nr. 81-3312

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30d. nutarimas Nr. 50 „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą apibendrinimo apžvalga“, *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22.

Taip pat pastebėtina, kad minėtame straipsnyje nėra numatyta maksimali namų arešto trukmė, bei nėra numatyti namų arešto termino pratęsimo pagrindai. Darbo autorės nuomone, taikant įstatymo analogiją, galima būtų remtis Lietuvos BPK 127 straipsnio 2 dalimi, kurioje yra numatyti suėmimo pratęsimo pagrindai bei maksimali suėmimo trukmė. Taigi namų arešto terminas galėtų būti pratęstas tik dėl ypatingo bylos sudėtingumo ar didelės apimties. Prokuroro pareiškime dėl namų arešto pratęsimo turėtų būti nurodyti ir pagrindai, dėl kurių prašoma pratęsti minėtą kardomąją priemonę.

Atkreiptinas dėmesys, kad iki 2007 m. namų arešto terminas buvo visiškai nereglamentuotas, t. y. ši kardomoji priemonė galėjo būti paskirta neribotam laikui. Tokio termino nustatymas ar nenustatymas buvo diskrecinė ikiteisminio tyrimo teisėjo teisė, jei konkretus terminas buvo nenustatomas, namų areštas buvo taikomas tol, kol nepriimamas sprendimas panaikinti šios kardomosios priemonės taikymo arba tol kol procesas nenutraukiamas, t. y. namų areštas galėjo būti taikomas ir metus, ir daugiau.

Dėl tokio namų arešto termino neapibrėžtumo buvo kilę problemų. Šiuo klausimu buvo kreiptasi į Europos Žmogaus Teisių Teismą. 2005 m. kovo 17 d. Europos žmogaus teisių teismas priėmė nutarimą dėl pareiškimo Trijonis prieš Lietuvą (Nr. 2333/02) priimtinumą. Remdamasis Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Konvencijos 5 bei 6 straipsniais pareiškėjas skundžiasi, kad jam paskirtas namų areštas prilygo laisvės atėmimui, buvo savavališkai paskirtas ir neteisėtas. Pareiškėjas teigia, kad negalėjo kreiptis į teismą dėl šios kardomosios priemonės teisėtumo peržiūros. Trijonis tvirtina, kad jam nebuvo garantuotas bylos nagrinėjimas per įmanomai trumpiausią laiką.

Iš anksto, nespėdamas dėl bylos esmės, Teismas paskelbė priimtinais pareiškėjo skundus dėl paskirto visos paros namų arešto nuo 2000 m. gruodžio 15 d. iki 2001 m. sausio 11 d., taip pat dėl baudžiamojo proceso trukmės¹⁰⁴. Tačiau šioje byloje Teismas per nustatytą terminą negavo pareiškėjo pastabų dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės pozicijos ar prašymo pratęsti terminą, todėl nusprendė, kad H. Trijonis nepalaiko savo pareiškimo ir Teismas šią bylą išbraukė iš sąrašo.

Rusijos BPK 109 straipsnyje reglamentuojama namų arešto trukmė. Kardomosios priemonės – namų arešto - trukmė tokia pati kaip ir suėmimo. Taip pat pastebėtina, kad, priešingai nei Lietuvoje, laikas, kurį asmuo būna namų arešte, įskaitomas į suėmimo laiką¹⁰⁵. Tokia nuostata įtvirtinta atsižvelgiant į tai, kad namų areštas Rusijoje suprantamas kaip

---

¹⁰⁴ Europos Žmogaus Teisių teismo naujienos. Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/?item=stras_news>.

¹⁰⁵ Уголовно – процессуальный кодекс Российской Федерации. Prieiga per internetą: <<http://www.gdezakon.ru/up/>>

alternatyva suėmimui, t. y. suėmimo rūšis laikant įtariamąjį savo namuose. Lietuvos BPK tokios nuostatos nėra, nes namų areštas suprantamas kaip savarankiška kardomoji priemonė.

Skiriant kardomąją priemonę namų areštą, visada surašomas procesinis dokumentas – nutartis. Lietuvos BPK 125 straipsnis nurodo, kad nutartyje turi būti nurodyti įtariamojo, kuriam skiriama kardomoji priemonė, anketiniai duomenys, t. y. įtariamojo vardas, pavardė, gimimo data, gyvenamoji vieta, darbo vieta. Šis reikalavimas turi būti įvykdytas tiksliai, kad vykdant nutartį nekiltų jokių nesusipratimų, kokiam asmeniui kardomoji priemonė paskirta. Skiriant kardomąją priemonę, taipogi ir namų areštą, būtina nurodyti, dėl kokios nusikalstamos veikos galimo padarymo ji skiriama. Nutartyje veika turi būti aprašoma trumpai, tačiau esminės šios veikos padarymo aplinkybės turi būti išdėstomos pakankamai išsamiai, kad būtų aišku, apie kokią nusikalstamą veiką kalbama. Nurodant baudžiamąjį įstatymą, numatantį atsakomybę už tą veiką, turi būti tiksliai nuoroda į Baudžiamojo kodekso straipsnį, dalį, punktą¹⁰⁶.

Be pagrindinių įtariamojo anketinių duomenų, nusikalstamos veikos aprašymo, teismo nutartyje turi būti nurodytas esminis dalykas, t. y. kardomosios priemonės skyrimo pagrindai ir motyvai. Taip pat turi būti nurodomi ir motyvai, paaiškinantys, kodėl švelnesnėmis kardomosiomis priemonėmis negalima pasiekti Lietuvos BPK 119 str. numatytų tikslų¹⁰⁷.

Atlikus praktinės medžiagos analizę galima daryti išvadą, kad daugumos teismo nutarčių turinys iš esmės atitinka Lietuvos BPK 125 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, keliamus teismo nutarčiams, tačiau galėčiau teigti, kad daugelis nutarčių rašomos formaliai, nesigilinant į jos turinio esmę, tarsi pagal šabloną. Jose, be anketinių įtariamojo/kaltinamojo duomenų ir įtariamos nusikalstamos veikos aprašymo, nurodant kardomosios priemonės skyrimo pagrindus ir motyvus, jie yra pažodžiui atkartojami nuo kardomosios priemonės straipsnio dispozicijos, taip pat jie nėra išsamūs ir suasmeninti, nepakankamai motyvuoti arba visiškai nemotyvuoti. Pavyzdžiui Teismo nutartyje įtariamajam V. A. skiriama kardomoji priemonė – namų areštas, nes V. A. įtariamasis padaręs nusikaltimą, numatytą LR BK 180 straipsnio 1 dalyje, kardomoji priemonė skirtina, nes pagrįstai manoma, kad jis darys naujus nusikaltimus, bandys paveikti liudytojus¹⁰⁸.

Kiekvienas asmuo, kuriam baudžiamajame procese suvaržomos teisės, turi žinoti, kodėl tai daroma. Kardomosios priemonės - namų arešto - paskyrimas daugiau ar mažiau riboja žmogaus teises ir laisves, todėl įstatyme numatyta, kad nutartis skirti kardomąją priemonę turi

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30d. nutarimas Nr. 50 „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą apibendrinimo apžvalga“ *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30d. nutarimas Nr. 50 „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą apibendrinimo apžvalga“ *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22.

¹⁰⁸ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 26-1-472-05

būti paskelbta įtariamajam pasirašytinai (Lietuvos BPK 125 straipsnio 3 dalis). Tuo siekiama turėti patvirtinimą, kad įtariamasis tikrai žino kardomąją priemonę jam paskirtus apribojimus. Pasirašymo procedūra - tai tam tikra įtariamojo teisių užtikrinimo garantija, t. y. įtariamajam sudaroma galimybė tiksliai žinoti, kokie apribojimai ir kodėl jam yra paskirti. Išanalizavus aštuoniolika teismo nutarčių, kuriomis paskirtas namų areštas, darbo autorė pastebėjo, kad tik trijose iš jų yra įtariamojo parašas. Galima teigti, kad gana dažnai teisėjai nesilaiko „įstatymo raidės“. Kaip jau minėta anksčiau, ši praktinė problema galėtų būti išspręsta paskyrus teisėjui drausminę nuobaudą. Atsižvelgiant į tai, kad kartais įtariamasis dėl tam tikrų priežasčių nedalyvauja teismo posėdyje skiriant kardomąją priemonę, teismas galėtų toje pačioje nutartyje, nurodyti, dėl kokių priežasčių įtariamasis nutarties nepasirašė.

Įtariamasis, kuriam paskirta net ir pati griežčiausia kardomoji priemonė, gali naudotis gynimosi galimybėmis. Teismui paskyrus kardomąją priemonę ar ją pratęsus, šie veiksmai gali būti apskūsti aukštesniajam teismui, kaip numatoma šių sprendimų priežiūra bei asmens gynimosi užtikrinimas¹⁰⁹. Tai numato Lietuvos BPK 132 straipsnio 5 dalis „Ikiteisminio tyrimo teisėjo ir teismo nutartys dėl namų arešto paskyrimo, jo termino pratęsimo ar atsisakymo paskirti namų areštą ar pratęsti terminą skundžiamos šio Kodekso X dalyje nustatyta tvarka“.

Akivaizdu ir tai, kad kartais teisėjai šiose nutartyse nenurodo, kam šiuos sprendimus galima apskūsti, arba neteisingai nurodo, kad juos galima apskūsti aukštesniajam teismui.

Kauno miesto apylinkės teismo teisėjo nutartyje, kuria įtariamajam G. B. paskirtas namų areštas, net nenurodyta, kam ją galima skūsti¹¹⁰.

Kitoje nutartyje nurodyta neteisingai: kad ją per 20 dienų galima skūsti apygardos teismui¹¹¹.

Ikiteisminio tyrimo teisėjų priimtų nutarčių skirti namų areštą apskundimas neterminuotas ir yra galimas visą namų arešto taikymo laiką. Tokios nutartys skundžiamos apylinkės teismo pirmininkui, kaip tai numatyta Lietuvos BPK 65 straipsnio 1 dalyje. Todėl nutartyse, kuriomis paskirtas namų areštas, būtina nurodyti, kad tokios nutartys skundžiamos apylinkės teismo pirmininkui, nes asmuo turi tai žinoti¹¹².

Kaip ir dėl kardomosios priemonės paskyrimo, taip ir dėl atsisakymo paskirti kardomąją priemonę visais atvejais sprendžia ikiteisminio tyrimo teisėjas ar teismas, priimdamas nutartį.

---

¹⁰⁹ KLIMAS T. Kardomoji priemonė ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, *Teisės apžvalga*, 2003, Nr. 2.

¹¹⁰ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 48-1-122-03.

¹¹¹ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 20-1-00657-05.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30d. nutarimas Nr. 50 „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22.

Nutartyje, kaip ir nutartyje dėl jos paskyrimo, turi būti nurodyti anketiniai įtariamojo duomenys ir aprašyta nusikalstama veika, nurodytas baudžiamasis įstatymas, numatantis atsakomybę už veiką. Taip pat šioje nutartyje turi būti pateiktas sprendimo neskirti kardamosios priemonės pagrindimas, t. y. nurodoma, dėl kokių priežasčių atsisakoma skirti šią kardomąją priemonę. Tai gali būti nurodymas, kad nėra aplinkybių, pagrindžiančių tokios priemonės taikymo būtinybę, arba įstatyme nėra nurodytų reikiamų pagrindų ar sąlygų tokiai priemonei taikyti.

Lietuvoje vis dažniau pastebima Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje problema, kuri iškyla prokurorams kreipiantis į teismą dėl kardamosios priemonės paskyrimo įtariamajam asmeniui. Ji yra susijusi su labai svarbiu tolesnio ikiteisminio tyrimo organizavimo aspektu, t. y. esamų ikiteisminio tyrimo duomenų paslapties išsaugojimu bei teisės į tinkamą teisinį procesą realizavimu, įtariamajam įstatymo garantuotos teisės į gynybą užtikrinimu¹¹³. Tarptautinės žmogaus teisių apsaugos normos ir baudžiamojo proceso principai reikalauja užtikrinti įtariamajam ir jo gynėjui teisę susipažinti su visais ikiteisminio tyrimo duomenimis, kuriuos prokuroras pateikia teismui, grįsdamas reikalavimą paskirti įtariamajam kardomąją priemonę.

Šiuo klausimu galima pateikti EŽTT 1989 m. kovo 30 d. sprendimą byloje *Lamy prieš Belgiją*, kuriame konstatuotas EŽTPLAK 5 straipsnio 4 dalies pažeidimas, dėl to, kad įtariamojo gynėjui nebuvo suteikta teisė susipažinti su suėmimo bylos medžiaga ir šis negalėjo argumentuotai paneigti prokuratūros motyvų, pateisinančių Jose Lamy suėmimą, taigi byloje nebuvo užtikrintas rungimosi ir šalių lygiateisiškumo principas¹¹⁴.

Akivaizdu, kad Lietuva tokią bylą taip pat pralaimėtų, nes Lietuvos BPK 177 straipsnio 1 dalis įtvirtina bendrą taisyklę, kad „ikiteisminio tyrimo duomenys neskelbtini“.

Tačiau jau minėtame Senato nutarime 4 punkte sakoma, kad „su teismui pateikta kardamosios priemonės skyrimo medžiaga turi teisę susipažinti įtariamasis ir jo gynėjas,“ nekalbama apie konkrečios kardamosios priemonės – suėmimo ar namų arešto skyrimo medžiaga, vartojama sąvoka „kardamosios priemonės“, o tai leidžia teigti, kad įtariamasis ar jo gynėjas turi teisę susipažinti su visų teismo skiriamų kardomųjų priemonių skyrimo medžiaga.

Šios Senato nutarimo nuostatos žmogaus teisių požiūriu vertintinos labai teigiamai, tačiau ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir prokurorų darbą jos, be abejo, turėtų apsunkinti. Dėl šios priežasties prokurorui gali tekti spręsti, ar verta kreiptis į teismą dėl suėmimo ar namų arešto skyrimo ir tuo pačiu atskleisti ikiteisminio tyrimo duomenis.

---

¹¹³ RIMŠELIS E. Ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimas teismui skiriant kardomasias priemones, *Jurisprudencija*, 2005, T. 75 (67); 69-75. P. 69.

¹¹⁴ BERGER V. *Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencija* Vilnius, Pradai, 1997, P. 478 – 481.

Ši problema galėtų būti išspręsta, jei prokuroras, kreipdamasis į teismą dėl kardomosios priemonės paskyrimo, iš visų ikiteisminio tyrimo duomenų atrinktų ir pateiktų tik tuos duomenis, kurie gali būti atskleisti įtariamajam ar jo gynėjui ir būtų pakankami, t. y. teismui būtų pagrindas manyti, kad įtariamasis padarė nusikalstamą veiką¹¹⁵.

---

¹¹⁵ RIMŠELIS E. Ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimas teismui skiriant kardomasias priemones *Jurisprudencija*, 2005, T. 75 (67); 69-75. P. 73.

3. NAMŲ AREŠTO KONTROLĖS VYKDYMO YPATUMAI

Tam, kad galėtume panagrinėti kaip vykdoma ir kontroliuojama įtariamajam paskirta kardomoji priemonė – namų areštas, remsimės 2000 m. birželio 27 d. Vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 288 „Dėl kardamosios priemonės – namų arešto – vykdymo kontrolės instrukcijos“¹¹⁶ bei Generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 18 d. Nr. I – 58 įsakymu patvirtintomis rekomendacijomis „Dėl kardomųjų priemonių (išskyrus suėmimą) sąlygų laikymosi kontrolės“¹¹⁷, o taip pat pasinaudosime duomenimis, gautais apklausus policijos įstaigų pareigūnus, kontroliuojančius namų arešto sąlygų laikymąsi.

Vadovaujantis minėtomis instrukcijomis, teisėjo ar teismo nutartis, kuria įtariamajam paskirta kardomoji priemonė – namų areštas, siunčiama policijos įstaigai, kuriai pavedama vykdyti kardamosios priemonės sąlygų laikymosi kontrolę. Policijos įstaigos vadovas, gavęs teismo nutartį, šios kardamosios priemonės sąlygų laikymosi kontrolę paveda policijos pareigūnui.

Policijos pareigūnas privalo tiek kartų tikrinti kontroliuojamąjį asmenį, kiek nurodyta ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartyje. Jeigu nutartyje nenurodytas patikrinimų skaičius, asmuo turi būti tikrinamas ne rečiau kaip kartą per 7 dienas¹¹⁸. Draudžiama tikrinti skambinant telefonu. Kiekvieno tikrinimo metu turi būti užpildytas specialus tikrinimo lapas (Priedas Nr. 1). Tačiau pagrįstai abejojama, ar toks patikrinimų periodiškumas gali užtikrinti šios kardamosios priemonės taikymo efektyvumą¹¹⁹.

Išanalizavus aštuoniolika teismo nutarčių, kuriomis paskirtas namų areštas, darbo autorė pastebėjo, kad nei vienoje iš nutarčių nenurodytas patikrinimų skaičius. Galima preziumuoti, atsižvelgiant į policijos pareigūnų darbo krūvį, kad įtariamieji gali būti tikrinami tik vieną kartą per 7 dienas. Toks patikrinimų skaičius, autorės nuomone, negali užtikrinti reikiamos namų arešto priežiūros.

Policijos pareigūnas, nustatęs, kad pažeistos kardamosios priemonės sąlygos, t. y. neradęs įtariamojo namuose, nedelsdamas tarnybiniu pranešimu apie tai informuoja prokurorą, vadovaujantį ikiteisminiam tyrimui, ar teisimą, nagrinėjantį baudžiamąją bylą¹²⁰.

---

¹¹⁶ Vidaus reikalų ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 288 „Dėl kardamosios priemonės – namų arešto – vykdymo kontrolės instrukcijos“ *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1593.

¹¹⁷ Generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 18 d. Nr. I – 58 įsakymu patvirtintos rekomendacijos „Dėl kardomųjų priemonių (išskyrus suėmimą) sąlygų laikymosi kontrolės“ *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 39-1807.

¹¹⁸ Vidaus reikalų ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 288 „Dėl kardamosios priemonės – namų arešto – vykdymo kontrolės instrukcijos“ *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1593.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras

¹²⁰ Vidaus reikalų ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 288 „Dėl kardamosios priemonės – namų arešto – vykdymo kontrolės instrukcijos“ *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1593.

Nustačius kardomosios priemonės sąlygų pažeidimus, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar teismas nauja nutartimi gali paskirti griežtesnę kardomąją priemonę.

Kaip numatyta Lietuvos BPK 132 straipsnio 2 dalyje, teismas, skirdamas įtariamajam namų areštą įspėja, kad už namų arešto sąlygų nesilaikymą jam gali būti paskirtas suėmimas, jei tam būtų pagrindas. Suėmimo pagrinduose, numatytuose Lietuvos BPK 122 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad „suėmimas gali būti skiriamas tik dėl nusikaltimų, už kuriuos baudžiamasis įstatymas numato griežtesnę negu vienerių metų laisvės atėmimo bausmę“. Tai reiškia, jei asmuo įtariamasis padaręs nusikalstamą veiką, už kurią baudžiamasis įstatymas nenumato griežtesnės laisvės atėmimo bausmės negu vieneri metai, įtariamasis suimtas būti negali. Todėl darytina išvada, kad tokiais atvejais paskirtos kardomosios priemonės – namų arešto sąlygų nesilaikymas, pažeidinėjimas prokurorui tiesiog „suriša rankas“, t. y. jokia kita griežtesnė kardomoji priemonė negali būti paskirta. Tuo tarpu įtariamasis ir toliau gali pažeidinėti namų arešto sąlygas. Darbo autorės nuomone, ši problema galėtų būti išspręsta įvedus į Lietuvos teisinę bazę elektroninę įtariamųjų, esančių namų arešte, stebėjimo kontrolę.

Kaip pavyzdį galima pateikti Kauno miesto apylinkės teismo nutartį. M. K. įtariamasis tuo, kad nenustatytoje vietoje, nenustatytu laiku, suklastojo dokumentą – Lietuvos Respublikos pasą, įtariamasis nusikaltimo Lietuvos BK 300 str. 1 d. padarymu. Duomenys, leidžiantys manyti, kad įtariamasis padarė šią nusikalstamą veiką: daiktinis įrodymas, specialisto išvada, kita bylos medžiaga. Kauno miesto apylinkės teismo teisėjo nutartimi paskirti įtariamajam kardomąją priemonę – namų areštą, nes įtariamasis M. K. turi pastovią gyvenamąją vietą Kaune, anksčiau neteistas, pasižada kviečiamas atvykti, nusikalto nesunkiai. Įtariamasis M. K. įpareigojamas būti savo gyvenamojoje vietoje nuo 12 val. iki 09 val.. Namų arešto sąlygų kontrolę pavesti policijos komisariatui, kurio teritorijoje yra įtariamąjo gyvenamoji vieta.

Byloje yra du, policijos nuovados kontroliavusios įtariamąjo M. K. namų arešto sąlygų laikymąsi, pranešimai, kad įtariamąjo du kartus nerasta savo gyvenamojoje vietoje, t. y. tuo pažeidė namų arešto sąlygas. Prokuroras kreipėsi į Kauno miesto apylinkės teismą su pareiškimu įtariamajam pakeisti kardomąją priemonę – namų areštą į griežtesnę – suėmimą. Tačiau Kauno miesto apylinkės teismo teisėjas prokuroro prašymo nepatenkino, kadangi skirti kardomąją priemonę – suėmimą, nėra pagrindo¹²¹.

Siekiant gauti tikslesnę ir išsamesnę informaciją, apie praktines problemas, atsirandančias inicijuojant kardomąją priemonę – namų areštą, darbo autorė atliko prokurorų anketinę apklausą (anketa išsiųsta elektroniniu paštu) (Priedas 2). Anketuota buvo 20

---

¹²¹ Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas. Baudžiamoji byla Nr. 24-1-581-04.

prokurorų, dirbančių Kauno, Vilniaus, Alytaus miesto prokuratūrose. Taigi anketavimo metodas leido apibendrinti gautus duomenis ir padaryti išvadas.

Pastebėtina, kad kardomoji priemonė – namų areštas - skiriama gan retai. Į klausimą kaip dažnai tenka inicijuoti kardomąją priemonę – namų areštą - dauguma respondentų atsakė, kad šią priemonę tekę inicijuoti 1 – 2 kartus per metus. Taip pat remiantis Lietuvos Respublikos Statistikos departamento ataskaitomis¹²² kardomoji priemonė – namų areštas - 2007 m. buvo paskirta tik 97 kartus. Kodėl kardomoji priemonė – namų areštas - prokurorų inicijuojama labai retai? Į šį klausimą galima atsakyti remiantis gautais anketiniais duomenimis, juos apibendrinus: jei finansinėse bylose (dėl intelektualių nusikaltimų ir pan.) įtariamieji bando laikytis šios priemonės sąlygų, tai vagysčių, plėšimų ir panašių bylų kontingentas – įtariamieji, jų dažnai nepaiso. Priklauso nuo teismo, bet dažniausiai, jei tokiu atveju prokuroras kreipiasi į teismą dėl kardamosios priemonės griežtinimo, tai bent jau pirmą kartą (arba visais atvejais) paprastai kardomoji priemonė negriežtinama (ypač jei asmuo tyrimo metu jau buvo suimtas ir namų areštas jam buvo skirtas po paleidimo). Dažniausiai prokurorams tenka tenkintis formaliais įtariamųjų pasakojimais apie tai, kad tariamai jis „miegojo ir nespėjo atidaryti durų jį tikrinti atėjusiam pareigūnui“ ar panašiai arba tiesiog nežiūrint į pažeidimus konstatuoti, kad „ką jau padarysi, bet įtariamasis nors niekur nedingo, šaukiamas atvyksta ir, kad turimais duomenimis tyrimo laikotarpiu nepadarė naujų nusikaltimų“. Taip konstatuojama, kad nėra pagrindo skirti suėmimo, bet analogiškos išvados daromos ir kitų, švelnesnių kardomųjų priemonių (rašytinio pasižadėjimo neišvykti, įpareigojimo registruotis atveju) sąlygų nesilaikymo atveju. Tai kam, kaip minėta, rinktis sudėtingesnį kelią kreipiantis į teismą dėl kardamosios priemonės skyrimo (o anksčiau - kiekvieną kartą ir dėl jos sąlygų pakeitimo), apkrauti darbu policijos pareigūnus dėl sąlygų tikrinimo, nagrinėti nuolatinius prašymus ir skundus dėl „nežmogiškų“ kardamosios priemonės sąlygų. Be to, jei skiriant šią priemonę, nustatomos griežtesnės sąlygos (pvz., leidžiama išvykti iš namų kelias valandas ir pan.), tai paprastai kelių savaičių, mėnesių bėgyje, kaip minėta, dėl nuolatinių prašymų ir skundų „dėl žmogaus teisės dirbti ir išlaikyti save bei šeimą“, „būtinybės lankyti kitoje vietovėje gyvenančius sergančius artimuosius“ ar „būtinybės darbo reikalais vykti į komandiruotes“, prokuratūra (tuo labiau - teismas, skundo atveju) kardamosios priemonės sąlygas sušvelnina iki maksimumo, arba, kaip taisyklė, keičia į švelnesnę¹²³.

---

¹²² LR Statistikos departamento ataskaitos. Prieiga per internetą: < <http://www.nplc.lt:8000/asis/>>. [Prisijungimo laikas 2008 11 16].

¹²³ Atliktos anketinės apklausos duomenų apibendrinimas. Anketa: priedas 2

Galima daryti išvadą, kad minėta kardomoji priemonė prokurorų inicijuojama gana retai, nes yra nepasitikėjimas namų arešto vykdymo užtikrinimu.

Autorės nuomone, Rusijos įstatymų leidėjai neįvertino kai kurių praktinių aplinkybių, su kuriomis teks susidurti pareigūnams, kontroliuojantiems namų arešto sąlygų vykdymą. T. y. praktiškai beveik neįmanoma sukontroliuoti korespondencijos siuntimo, gavimo. Pats įtariamasis/kaltinamasis gali ir nesiųsti korespondencijos, tačiau niekas negali uždrausti kitiems asmenims siųsti korespondenciją jam. Draudimas bendrauti, naudojant bet kurias ryšio priemones, taip pat yra nerealus. Sakykime, kad vietinio ryšio telefonas yra išjungtas arba telefono išklotinės yra tikrinamos, internetas taip pat atjungtas, tačiau asmuo, kuriam skirtas namų areštas, gali turėti mobilųjį telefoną su išankstinio mokėjimo kortele. Taip jis gali su bet kuo palaikyti ryšį. Išskirtinas dar vienas ypatumas, kad asmens, kuriam paskirtas namų areštas, gyvenamoji vieta yra saugotina¹²⁴. Tačiau Rusijos BPK komentare nenurodoma, koku būdu tai turi būti padaryta, kadangi nelabai įmanoma prie kiekvienų namų pastatyti po teisėsaugos pareigūną.

Tik tuo atveju, kaip minėjau, jei yra sąlygos „prie durų pastatyti pareigūną“ kardomosios priemonės, namų arešto, vykdymo kontrolė būtų efektyvi. Priešingu atveju, ši priemonė ne ką veiksmingesnė nei kitos, švelnesnės kardomosios priemonės, t. y. tos pačios sąlygos ir galimybė pabėgti, bendrauti su kitais asmenimis, daryti naujus nusikaltimus ir t. t.. Taigi, nors namų arešto skyrimo procedūra prilyginama suėmimo skyrimui (prokurorui kreipiantis į teisimą), pareigūnai apkraunami papildomu darbu tikrinami ar laikomasi jų sąlygų, iš šios kardomosios priemonės naudos nedaugiau.

Galima tik abejoti, ar tokiu kardomosios priemonės – namų arešto - vykdymo reglamentavimu galima pasiekti BPK numatytus kardomųjų priemonių tikslus. Manychiau, reikėtų sekti užsienio valstybių pavyzdžiais siekiant maksimaliai efektyviai užtikrinti namų arešto sąlygų laikymąsi - būtina keisti tokio arešto priežiūrą.

Beveik jau dvidešimt metų, kai daugelyje Europos valstybių yra taikomas elektroninis nuteistųjų stebėjimas jų namuose. Anglija buvo pirmoji valstybė Europoje pradėjusi taikyti šią priemonę. Tai įvyko 1989 m. Po to elektroninis namų arešto stebėjimas paplito ir kitose Europos valstybėse¹²⁵.

Pagal techninį aspektą, galima išskirti tris pagrindines elektroninio stebėjimo rūšis: aktyvus, pasyvus ir mišrus.

---

¹²⁴ *Комментарий к уголовно – процессуальному кодексу Российской Федерации*, Институт государства и права Российской академии наук, Москв., 2002., С. 170 - 171.

¹²⁵ MARKLUND F.; WENNERBERG I. *Utökad användning av elektronisk fotboja inom kriminalvården*. Rapport 2007: 19. Brottsförebyggande radet, Stockholm, 2007, S. 17-19.

Aktyvus elektroninis stebėjimas apima intensyvią ir nuolatinę nuteistojo priežiūrą, t. y. naudojamas specialus įtaisas – apyrankė, siunčianti signalus į centrinį signalų gaviklį, jei pažeidžiamos nustatytos taisyklės. Pasyvus elektroninis stebėjimas (paprastesnis) apima nuteistojo balso kontrolę telefonu: nuteistasis privalo per nustatytą laiką (pvz.40 s.) atsakyti į telefono skambutį, tokios taisyklės pažeidimas fiksuojamas – įrašomas. Mišrus elektroninis stebėjimas apima ir aktyvų ir pasyvų stebėjimą. Taikant šią kontrolę, nuteistasis dėl savo elgesio gali būti perkeltas iš griežtesnio į švelnesnį kontrolės lygį¹²⁶.

Švedijoje taip pat taikoma namų arešto programa (IÖV) su elektroniniu stebėjimu (fotboja). Asmuo, atliekantis namų arešto bausmę, stebimas dvejopai, t.y. elektroninėmis priemonėmis (elektroninis prietaisas pritvirtinamas prie kojos) (Priedas 3) ir atsitiktiniais pareigūnų, vykdančiais namų areštą, apsilankymais, kurių metu paimami narkotinių medžiagų ir blaivumo testai.

Švedijoje asmenims, atliekantiems laisvės atėmimo bausmę elektroninis stebėjimas gali būti taikomas likus 4 mėnesiams iki sueinant 2/3 laisvės atėmimo bausmės, vėliau taikoma 1 metų priežiūra. Elektroninis stebėjimas gali būti taikomas tik tiems asmenims, kurie dirba arba mokosi. Sąlygos yra griežtos, asmuo turi būti arba darbo/mokymosi vietoje, arba namuose nustatytu laiku, iš namų galima išeiti tik probacijos tarnybos sudarytame tvarkaraštyje nustatytu laiku. Elektroninio stebėjimo metu, nuteistasis privalo visą laiką nešioti ant čiurnos elektroninę apyrankę, išvykti iš namų galima tik nustatytu laiku, privaloma lankyti probacijos tarnybos organizuojamas programas, draudžiama vartoti alkoholinius gėrimus ar narkotikus ir privaloma priduoti testą dėl patikrinimo alkoholio ar narkotikų kiekio organizme, privaloma įleisti probacijos tarnybos darbuotojus tikrinimo metu į namus, privaloma mokėti 50 kronų mokestį per dieną, kuris skiriamas į nusikaltimų aukoms palaikymo fondą¹²⁷.

Tačiau elektroninio stebėjimo laikotarpiu nuteistas asmuo turi galimybę tęsti darbą, gyventi namuose, bei ribotai trumpą laiką išvykti iš namų. Elektroninio stebėjimo sąlygos priežiūros intensyvumo aspektu prilygsta laisvės atėmimo bausmei, nes tuo metu draudžiama, kaip ir laisvės atėmimo vietose, vartoti alkoholinius gėrimus, narkotikus, be to diena yra griežtai reglamentuota pagal tvarkaraštį.

---

¹²⁶ Electronic monitoring. Prieiga per internetą: <<http://www.johnhoward.ab.ca/PUB/A3.htm#EXE>>. [Prisijungimo laikas 2008 10 18]

¹²⁷ MARKLUND F. WENNERBERG I. *Utökad användning av elektronisk fotboja inom kriminalvården*. Rapport 2007: 19. Brottsförebyggande radet, Stockholm, 2007, S. 17-19.

Esant apsvaigimui nuo alkoholio ar narkotinių medžiagų arba neteisėtam namų arešto zonos palikimui, namų areštas nutraukiamas, o pažeidėjas grąžinamas į įkalinimo vietą atlikti likusią bausmės dalį¹²⁸.

JAV pirmoji pradėjo taikyti namų areštą kaip alternatyvą įkalinimui, taigi, atsižvelgiant į šalies ekonominę augimą galima sakyti, kad jų paskaičiavimai buvo išsamiausi. Buvo paskaičiuota, kad elektroninis stebėjimas kainuoja nuo 5\$ iki 25\$ per dieną (14 – 70lt), o per metus sudaro 1825\$ – 9125\$ (5110 – 25550 lt). Priklausomai nuo to ar pažeidėjas tikrinamas nuolat, ar periodiškai, ar elektroninio stebėjimo aparatūra yra nuomojama ar priklauso kompanijai, atliekančiai elektroninį stebėjimą - išlaidos gali svyruoti¹²⁹. Skiriant namų areštą, pažeidėjai išlaiko savo šeimas, atlieka tam tikrą naudingą veiklą, dirba, leidžia pinigus socialinėms reikmėms tenkinti, tokiu būdu, galima sakyti, vystosi šalies ekonomika. Tai yra daug geriau, nei išlaikyti nuteistąjį kalinimo įstaigoje už mokesčių mokėtojų pinigus. Amerikos elektroninio stebėjimo programos efektyvumas pasireiškia tuo, kad patys pažeidėjai įneša dalį lėšų už programos vykdymą, toks mokestis sudaro iki 75 % programos išlaidos kaštų. Floridoje pirmoji tokia kontrolės programa pažeidėjams kainavo 9\$ (25 lt) per dieną ir paskaičiavus per pirmuosius 14 mėnesių nuo programos įvedimo pradžios buvo padengtos investicijos į elektroninio stebėjimo programos aparatūrą, tačiau ne pilna jų stebėjimo kaina¹³⁰.

Amerikiečių teigimu, naudojant namų areštą kaip bausmės formą, turi būti užtikrinta patikima nuteistojo asmens judėjimo kontrolė. Tai gali būti padaryta tik naudojant tam tikrą techninę aparatūrą. Ryšys su nuteistuoju gali būti palaikomas radijo bangomis arba telefonu, prijungtu prie specialaus kompiuterio. Tokiu būdu siekiant užtikrinti nuteistųjų kontrolę, tokios priemonės dabar taikomos daugelyje Jungtinių Amerikos Valstijų¹³¹.

Asmenų būstuose, kurie atlieka bausmę namuose t. y. kuriems paskirtas namų areštas, įrengiama signalinė aparatūra. Jeigu bandoma išeiti iš namų, automatiškai įsijungia signalizacija, įspėjanti apie režimo pažeidimą¹³². Asmeniui, atliekančiam namų arešto bausmę, ant kojos uždedama „apyrankė“, kurioje yra radijo dažnių siųstuvai. Šis siųstuvai signalus perduoda į imtuvą, kuris įmontuojamas į vietinės telefono linijos telefono aparatą. Signalas iš

---

¹²⁸ MARKLUND F.; WENNERBERG I. *Utökad användning av elektronisk fotboja inom kriminalvården*. Rapport 2007: 19. Brottsförebyggande radet, Stockholm, 2007, S. 20.

¹²⁹ Electronic monitoring. Prieiga per internetą: <<http://www.johnhoward.ab.ca/PUB/A3.htm#EXE>>. [Prisijungimo laikas 2008 10 18].

¹³⁰ Electronic monitoring. Prieiga per internetą: <<http://www.johnhoward.ab.ca/PUB/A3.htm#EXE>>. [Prisijungimo laikas 2008 10 19.]

¹³¹ Альтернативные формы наказания в США, *Ворьба с преступностью за рубежом*, Москва, 1987, Но. 6. С. 43 – 44.

¹³² Альтернативные формы наказания в США, *Ворьба с преступностью за рубежом*, Москва, 1987, Но. 6. С. 43 – 44.

telefono eina bevieliu ar laidiniu tinklu iki centrinės kompiuterinės sistemos. Toliau duomenys apdorojami atskiruose personaliniuose kompiuteriuose, naudojant specialiai sukurtas programas. Ši sistema fiksuoja bet kokias nubaustojo asmens judėjimo koordinates ir pažeidimus. Šias elektroninio stebėjimo priemones nuteistojo būste įrengia privačios firmos, turinčios specialią techniką bei licenciją tokio pobūdžio darbams atlikti. Tačiau patį stebėjimą vykdo specialūs pareigūnai¹³³. Pavyzdžiui, Arizonos valstijoje, kurioje nubaustųjų namų areštų kontrolę vykdo Pataisos departamento Bendruomenės priežiūros biuras (Community Supervision Bureau), kontrolę atlieka biure dirbantys „garbės žodžio pareigūnai“ (parole officers) pagal savo statusą atitinkantys policijos rėmėjus Lietuvoje. Arizonos valstijoje namų areštas skiriamas ne tik kaip alternatyvi bausmė, bet ir asmenims anksčiau laiko išleistiems į laisvę iš įkalinimo įstaigų¹³⁴.

Didžiojoje Britanijoje taip pat naudojamas elektroninis stebėjimas tiek ikiteisminių tyrimu metu, tiek ir smulkių nusikaltėlių kontrolei. Šiai kontrolei vykdyti naudojamos elektroninės apyrankės, kurios į stebėjimo pultą nuolat siunčia signalą per palydovą arba per mobiliojo ryšio tinklus. Stebimas asmuo nėra nuolat kontroliuojamas prižiūrėtojo – tai daro kompiuteriai. Tik tada kai asmuo kerta jam draudžiamą peržengti ribą – kompiuteris tuoj pat praneša apie pažeidimą. Britai paskaičiavo, kad elektroninis stebėjimas valstybei kainuoja gerokai mažiau nei smulkių nusikaltėlių laikymas kalėjime. Elektroninės apyrankės naudojamos taip pat kaip papildoma kontrolės priemonė prižiūrint asmenis, kuriems paskirtas namų areštas, pasižadėjimas neišvykti ir panašiai. Naudojant apyrankes, kurios veikia per palydovą, įtariamųjų buvimo vieta nustatoma metro tikslumu¹³⁵.

Lyginant namų areštą su įkalinimu (suėmimu), pastarasis turi kai kurių pranašumų. Visų pirma jie pasireiškia:

- humaniškumu pažeidėjo atžvilgiu, t.y. išvengiama žalingo kalėjimo poveikio;
- mažesniais valstybės asignavimais;
- pažeidėjai lieka visuomenėje bei išsaugo darbą, šeimą;
- nepilnamečių atžvilgiu, jie apsaugomi nuo sąveikos su recidyvais ar kitais patyrusiais nusikaltėliais;
- tokiomis sąlygomis pažeidėjams geriau reabilituotis.

Tačiau pastebėta, kad namų areštas turi ir neigiamų savybių, kurios pasireiškia:

---

¹³³ BI electronic Monitoring Offices. Prieiga per internetą: <<http://bi.com/electronicmonitoring.html>>. [Prisijungimo laikas 2008 09 27].

¹³⁴ Arizona Department of Corrections. Prieiga per internetą: <<http://www.azcorrections.gov>>. [Prisijungimo laikas 2008 09 27].

¹³⁵ Home office notification. Prieiga per internetą: <<http://press.homeoffice.gov.uk/documents/notification-of-security-breach?view=Binary>> [Prisijungimo laikas 2008 10 21].

- tokią priemonę lengviau pažeisti;
- nevisišku saugumu, leidžiančiu pažeidėjui daryti naujas nusikalstamas veikas;
- kontrolės priemonių (technologijų) netobulumas gali sukelti neefektyvų namų arešto programos vykdymą;
- namų areštas reikalauja turėti nuolatinę gyvenamąją vietą, telefoną, kas labiau prieinama labiau pasiturintiems¹³⁶.

Pastebėtina, kad namų areštas negali būti taikomas visiems pažeidėjams, t. y. jis negali būti skiriamas žudikams, žagintojams, ginkluotiems užpuolikams ar bet kuriems pažeidėjams panaudojusiems šaunamuosius ginklus, smurtautojams šeimoje taip pat pažeidėjams disponavusiems narkotinėmis ar kitomis psichotropinėmis medžiagomis.

Galima teigti, kad namų areštas neturi būti „pasyvus“ (toks šiuo metu egzistuoja ir Lietuvoje, Rusijoje). Kai kuriose valstybėse atlikus tam tikrus tyrimus paaiškėjo, kad „pasyvus“ namų areštas neduoda reikiamo rezultato. Tai yra negalima naudojant atsitiktinius skambučius ar atsitiktinius patikrinimus tinkamai užtikrinti namų arešto režimo taikymą, taigi būtina pereiti prie „aktyvaus“ namų arešto, t. y. pažeidėjas turi būti nuolat kontroliuojamas. Jis turi nešioti prietaisą, kuris nepertraukiamai skleidžia signalą ir duoda signalą, kai pažeidėjas, neturėdamas tam teisės palieka gyvenamąją vietą¹³⁷.

Rusijos Justicijos ministerija pateikė Rusijos Federacijos Aukščiausiajai Dūmai įstatymo projektą dėl kardamosios priemonės, namų arešto, elektroninio stebėjimo galimybės. Pagal Rusijos Federacijos bausmių vykdymo tarnybos duomenis iki 2008 m. rugpjūčio mėnesio areštinėse ir laikino sulaikymo izoliatoriuose buvo 147 200 asmenys. 25 % asmenų, esančių laikino sulaikymo izoliatoriuose, išteisinami arba paskiriama bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu. Rusijoje 2007 m. 83 000 asmenys teismo salėje buvo paleisti, 2006 m. – 78 000 asmenys, darytina išvada, kad jų galima buvo ir nesuimti. Taip pat Rusijos Federacijos Aukščiausios Dūmos komiteto nariai pateikė paskaičiavimus, kad įtariamųjų laikymas laikino įkalinimo įstaigose Rusijai kainuoja 2,5 mlrd. rublių per metus¹³⁸.

Preliminariais duomenimis, įvedus namų arešto elektroninį stebėjimą, ikiteisminio tyrimo metu namuose galės likti apie 20 000 įtariamųjų (tarp jų moterų, invalidų ir nepilnamečių), t. y. jiems kardomoji priemonė, suėmimas, bus pakeista į namų areštą. Kaip

¹³⁶ Electronic monitoring. Prieiga per internetą: <<http://www.johnhoward.ab.ca/PUB/A3.htm#EXE>>. [Prisiųgimo laikas 2008 10 19].

¹³⁷ The Home Detention decision. Prieiga per internetą: < <http://www.corrections.govt.nz/research/maori-offenders-and-home-detention-analysis-of-a-one-year-cohort/background-and-overview.html> >. [Prisiųgimo laikas 2008 11 14].

¹³⁸ КУЛИКОВ В.; МЕРИНОВ С. Тюрьма, но воля, Prieiga per internetą: <<http://rg.ru/2008/11/13/arrest.html>>. [Prisiųgimo laikas 2008 11 18].

teigia rusų mokslininkai V. Kulikovas ir S. Merinovas - daugumai įtariamųjų suėmimas skiriamas vien dėl to, kad teismui kyla abejonė: ar įtariamasis nepabėgs?¹³⁹.

Taigi ar nevertėtų ir Lietuvos teisėsaugos institucijoms bei įstatymų leidėjams apsvarstyti tokios galimybės – įvesti elektroninį įtariamųjų stebėjimą. Tuo labiau, kad Lietuvai, prisijungus prie Šengeno erdvės, teisėsaugininkams iškilo nauja problema – panaikinus pasienio kontrolę į užsienį gali išvykti įtariamieji, kuriems paskirtos įvairios kardomosios priemonės ir uždrausta išvykti iš šalies.

Remiantis LR Statistikos departamento ataskaitomis¹⁴⁰ 2007 m. iš 20 458 asmenų, įtariamų padarius nusikalstamą veiką, 16 368 asmenims buvo paskirta viena iš LR BPK numatytų kardomųjų priemonių, 2006 m. iš 22 136 įtariamųjų 17 875 įtariamajam. Tačiau verta pastebėti, kad kardomoji priemonė – namų areštas buvo skirtina labai retai, pavyzdžiui 2007 m. ji buvo paskirta tik 97 įtariamiesiems, 2006 m. - 157 įtariamiesiems (priedas Nr. 4). Kaip jau minėta, priežastis, kodėl taip retai skiriama ši kardomoji priemonė – nėra užtikrintas namų arešto kontrolės mechanizmas.

Įvedus namų arešto elektroninį stebėjimą Lietuvoje, manyčiau, šios kardomosios priemonės skyrimų skaičius žymiai padidėtų, o kardomosios priemonės – suėmimo, skaičius žymiai sumažėtų. Taip pat įvedus Lietuvoje elektroninį namų arešto stebėjimą, galima būtų pradėti taupyti Lietuvos valstybės lėšas, skiriamas Kalėjimų departamento įstaigoms finansuoti (toliau tekste KD įstaigos). Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis lėšos, skirtos vienam asmeniui, laikomam Kalėjimų departamento įstaigoje išlaikyti vienai dienai, dabar kainuoja 64,81 lt., 2007 m. kainavo – 50.51 lt, 2006 m. – 46,87 lt. Pastebimas spartus lėšų didėjimas, skiriamų asmenims, esantiems KD įstaigose, išlaikyti. Galima paskaičiuoti, kad vienam asmeniui šiuo metu per metus skiriama 23331,6 lt, 2007 m. – 18183,6 lt. Suimtųjų skaičius 2007 m. buvo 1838 asmenys, suėmimo laiko vidurkis (skiriant suėmimą, bei jį pratęsiant) 4- 5 mėn., taigi galima tik konstatuoti, kad Lietuvos valstybei 2007 m. tai kainavo 11140486 lt.

Kaip jau minėta, išsivysčiusiose šalyse (JAV) elektroninis stebėjimas kainuoja nuo 5\$ iki 25\$ (14 –70lt) per dieną, kas sudaro 1825\$ – 9125\$ (5110 – 2445 lt) per metus. Švedijoje vieno asmens elektronei kontrolei išleidžiama 154 kronų per dieną (55.44 lt)¹⁴¹.

¹³⁹ КУЛИКОВ В.; МЕРИНОВ С.Тюрьма, но воля Prieiga per internetą: <<http://rg.ru/2008/11/13/arest.html>>. [Prisijungimo laikas 2008 11 18].

¹⁴⁰ LR Statistikos departamento ataskaitos. Prieiga per internetą: <<http://www.nplc.lt:8000/asis/>>. [Prisijungimo laikas 2008 11 16].

¹⁴¹ Kriminalvårdens årsbok 2007.*Informationsenheten*, Norrköping, 2007, S. 38.

Manyčiau, kad tokie preliminarūs ekonominiai paskaičiavimai leidžia Lietuvai rimtai svarstyti asmenų, kuriems paskirtas namų areštas, elektroninio stebėjimo galimybes.

Autorės nuomone, įvedus Lietuvoje elektroninę įtariamųjų, kuriems paskirta kardomoji priemonė - namų areštas - stebėjimo kontrolę, (jei toks stebėjimo mechanizmas pasitvirtintų) tokį patį stebėjimo mechanizmą galima būtų pritaikyti ir bausmei – laisvės apribojimui. Kaip minėta pirmame darbo skyriuje, ši bausmės rūšis turi labai daug bendrų bruožų su kardomąja priemone - namų areštu. Tačiau atkreiptinas dėmesys į laisvės apribojimo kontrolę Lietuvoje, ji kaip ir kardomosios priemonės – namų arešto - nėra efektyvi, kontrolė paliekama policijos pareigūnams.

IŠVADOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso teisėje namų areštas – antra pagal griežtumą kardomoji priemonė po suėmimo, apribojanti asmens judėjimo laisvę bei įpareigojanti asmenį laikytis nustatytų apribojimų. Ši kardomoji priemonė buvo numatyta ir tarpukario Lietuvoje, LTSR BPK - namų areštas nebuvo reglamentuojamas, tik Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, tokia teisės norma buvo sugrąžinta. Namų arešto sugrąžinimas galima sakyti yra teigiamas reiškinys, kadangi procesinių prievartos priemonių sąrašo išplėtimas reiškia ir įtariamąjį teisių bei laisvių išplėtimą.
2. Lietuvoje, Rusijoje namų areštas reglamentuojamas kaip kardomojo pobūdžio priemonė, kai kuriose valstybėse (Prancūzijoje, Vokietijoje) yra procesinės prievartos priemonės, kurios turi namų arešto elementų. Tačiau visos šios priemonės apibrėžiamos vienodai t. y. asmens laisvės apribojimas, suvaržymas, norint pasiekti tam tikrus įstatymuose numatytus tikslus.
3. Jungtinėse Amerikos Valstijose, Didžiojoje Britanijoje, Australijoje, Švedijoje namų areštas reglamentuojamas ne kaip kardomoji priemonė, bet kaip alternatyvi bausmės forma, taikoma asmenims, padariusiems lengvesnio laipsnio nusikaltimus ar nusižengimus, taip pat asmenims, pirma laiko išleistiems iš įkalinimo įstaigų.
4. Prieš skiriant įtariamajam namų areštą, reikia atsižvelgti: pirma, ar gali būti pasiekti baudžiamojo proceso įstatyme numatyti tikslai, kurių siekiant skiriama kardomoji priemonė. Antra, ar tie patys tikslai negali būti pasiekti taikant švelnesnes kardomasias priemones. Trečia, ar rezultatas kuris bus pasiektas pritaikius minėtą priemonę, bus pakankamai reikšmingas palyginus su suvaržymais, patiriamais asmens, kuriam bus paskirtas namų areštas.
5. Jeigu ikiteisminio tyrimo teisėjui yra pagrindo manyti, kad yra retrospektyviniai ir perspektyviniai kardomosios priemonės – namų arešto skyrimo pagrindai, jis priima nutartį paskirti kardomąją priemonę. Retrospektyvinį pagrindą sudaro ikiteisminio tyrimo metu surinkti duomenys, kurie leidžia manyti, kad įtariamasis galėjo padaryti nusikalstamą veiką. Perspektyvinį pagrindą apibūdina Lietuvos BPK 119 straipsnyje nurodyti tikslai. Pastebėtina, kad tarp retrospektyvinių ir perspektyvinių pagrindų yra priežastinis ryšys, t. y. ikiteisminio tyrimo teisėjas tik įvertinęs visus ikiteisminio tyrimo duomenis, sprendžia ar Lietuvos BPK 119 straipsnyje numatytiems tikslams užtikrinti taikytina kardomoji priemonė – namų areštas.
6. Teisėjas ar teismas, sprenddamas, ar reikia skirti kardomąją priemonę – namų areštą, turi atsižvelgti į įtariamai padarytos nusikalstamos veikos sunkumą, įtariamąjį asmenybę, bei ir

į kitas aplinkybes, galinčias turėti reikšmės sprendžiant dėl kardomosios priemonės paskyrimo. Gyvenamosios vietos turėjimas yra viena iš esminių sąlygų skiriant šią kardomąją priemonę, kadangi namų areštas – tai įpareigojimas įtariamajam nustatytu metu būti savo gyvenamojoje vietoje.

7. Teismai, priimdami nutartį skirti namų areštą, turi sistemiškai vadovautis ne tik baudžiamojo proceso įstatymo nuostatomis, aprobuota teismų praktika, bet ir ieškoti įtikinamų ir pagrįstų argumentų, kurie neleistų manyti, kad priimtoji nutartis yra formali, joje esantys motyvai nepakankami ir neįtikinami. Atsižvelgiant į Lietuvos BPK 125 straipsnyje teismo nutarčiai keliamus reikalavimus, darbo autorė pastebėjo, kad gan dažnai teisėjai, teismai nesilaiko „įstatymo raidės“ – nutartyse daroma nemažai formalių netikslumų. Šią praktinę problemą, darbo autorė siūlo spręsti skiriant drausmines nuobaudas teisėjams.
8. Iki 2007 m. birželio mėnesio buvusi problema dėl namų arešto termino nustatymo, buvo išspręsta priėmus Lietuvos BPK Papildymo įstatymą¹⁴², tapo aiškesnis kardomosios priemonės – namų arešto reglamentavimas. Vienas iš esminių aspektų: apibrėžtas namų arešto terminas – iš karto namų areštas negali būti paskirtas ilgesnis kaip šeši mėnesiai.
9. Iš esmės, kardomoji priemonė – namų areštas, yra teigiamas dalykas, t. y. įtariamasis palaiko santykius su šeima, gali dirbti, mokytis (Švedijoje, darbo turėjimas bei mokymasis, yra būtina sąlyga, skiriant namų areštą). Tačiau šiuo metu esantis namų arešto vykdymo bei kontrolės mechanizmas Lietuvoje, yra visiškai neefektyvus. Draudimas tikrinti telefonu bei minimalus tikrinimų skaičius kartą per 7 dienas, negali tinkamai užtikrinti baudžiamojo proceso keliamų tikslų. Praktikoje kardomoji priemonė – namų areštas skiriama retai, priežastis – netinkamas vykdymo, kontrolės mechanizmas.
10. Atsižvelgiant į užsienio šalių namų arešto vykdymo bei kontrolės praktiką, bei darbo autorės preliminarūs paskaičiavimus, galima pateikti pasiūlymą – apsvarstyti galimybę įvesti ir Lietuvoje elektroninį įtariamųjų, kuriems paskirtas namų areštas, stebėjimo mechanizmą.

---

¹⁴² Baudžiamojo proceso kodekso 37, 40, 44, 46, 48, 53, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 80, 82, 90, 93, 108, 110, 111, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 151, 154, 160, 161, 166, 167, 168, 171, 178, 186, 199, 212, 214, 217, 225, 232, 233, 234, 254, 256, 276, 287, 296, 300, 302, 303, 308, 310, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 324, 326, 327, 329, 333, 342, 358, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 409, 413, 414, 439, 447, 448, 454, 460 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 306 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, Kodekso papildymo 41(1), 77(2), 80(1), 374(1), 374(2), 412(1) straipsniais ir Kodekso priedo papildymo ĮSTATYMAS// *Valstybės žinios*, 2007-07-21, Nr. 81-3312

SANTRAUKA

Magistro darbo tema „Namų areštas: teorinės ir praktinės problemos“ („House arrest: the theoretical and practical issues“ angl.). Nagrinėjama kardomoji priemonė, įtvirtinta Lietuvos BPK XI skyriuje 132 straipsnyje.

Darbe nagrinėjami namų arešto reglamentavimo teoriniai ir praktiniai aspektai Lietuvoje bei pasirinktose užsienio šalyse.

Atsižvelgiant į tai, kad kai kuriose užsienio valstybėse namų areštas suprantamas ne kaip kardomoji priemonė, bet kaip alternatyvi bausmės forma, darbe aptarta šių abiejų sampratų specifika bei reglamentavimas.

Norint geriau atskleisti šios kardomosios priemonės teisinį reglamentavimą, lygiagrečiai naudojant teismų praktikos analizę – aptarti namų arešto skyrimo tikslai, pagrindai ir skyrimo tvarka bei su tuo susijusias problemas.

Darbo pabaigoje, analizuojant praktinę medžiagą, išnagrinėtas namų arešto kontrolės mechanizmas, reglamentuojamas Lietuvos teisinėje bazėje. Atsižvelgiant į užsienio valstybių namų arešto kontrolės ypatumus bei darbo autorės preliminarūs paskaičiavimus, pateiktas pasiūlymas keisti namų arešto vykdymo reglamentavimą Lietuvoje.

Siekiant darbui keliamo tikslo, buvo naudojami lyginamasis, sisteminis, istorinis, analitinis metodai. Lyginamajam ir analitiniam metodams skirtas ypatingas dėmesys, kadangi darbe analizuojami klausimai buvo lyginami su pasirinktų valstybių teisės aktais, teismų praktika bei moksline literatūra.

SUMMARY

Theme of the master's thesis is „House arrest: the theoretical and practical issues.“ The bail that is being analysed is instituted in the Lithuanian Criminal procedure code 132 article, chapter 11.

The work analyses theoretical and practical aspects of bail in Lithuania and selected foreign countries.

Considering that, in certain foreign countries house arrest is understood not as bail, but as an alternative form of punishment, the work discusses specifics of both concepts and their regulation.

In order to better reveal judicial regulation of bail at the same time using analysis of courts practices – the intent, causes, order of commission and associated issues of bail are discussed.

At the end of the work, during analysis of practical issues, the mechanism of house arrest, regulated in Lithuanian law system is discussed. According to the specifics of foreign countries house arrest control also preliminary calculation of the author, a suggestion is offered to change the specific of house arrest execution regulation in Lithuania.

Pursuing the goals set for the thesis, comparative, systematic, historical, and analytical methods were used. Special attention was given for comparative and analytical methods, because the questions being analysed in the work were compared with selected foreign countries law acts, courts practice and scientific literature.

PANAUDOTŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Įstatymai ir kiti teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija, *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 31-953
2. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, *Valstybės žinios*, 1995 Nr. 40-987.
3. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.
4. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262.
5. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas, *Valstybės žinios*, 2000. Nr. 89-2741
6. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas, *Valstybės žinios*. 1961. Nr. 18 – 148.
7. Уголовно-процессуальный кодекс РФ. <http://www.gdezakon.ru/up/>.
8. Code de procedure penale. Prieiga per internetą:
<http://www.lexinter.net/PROCPEN/index.htm>
9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, *Valstybės žinios*, 1995. Nr. 9-199
10. Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksu pakeitimo ir papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 60-1182.
11. Baudžiamojo proceso kodekso 37, 40, 44, 46, 48, 53, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 80, 82, 90, 93, 108, 110, 111, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 151, 154, 160, 161, 166, 167, 168, 171, 178, 186, 199, 212, 214, 217, 225, 232, 233, 234, 254, 256, 276, 287, 296, 300, 302, 303, 308, 310, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 324, 326, 327, 329, 333, 342, 358, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 409, 413, 414, 439, 447, 448, 454, 460 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 306 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, Kodekso papildymo 41(1), 77(2), 80(1), 374(1), 374(2), 412(1) straipsniais ir Kodekso priedo papildymo ĮSTATYMAS, *Valstybės žinios*, 2007-07-21, Nr. 81-3312
12. Lag (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Sveriges Rikes lag.
13. Generalinio prokuroro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu patvirtintos rekomendacijos „Dėl prokuroro veiklos organizuojant ikiteisminį tyrimą ir jam vadovaujant“, *Valstybės žinios*, Nr. 33-1094

14. Vidaus reikalų ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 288 „Dėl kardomosios priemonės – namų arešto – vykdymo kontrolės instrukcijos“, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1593.
15. Generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 18 d. Nr. I – 58 įsakymu patvirtintos rekomendacijos “Dėl kardomųjų priemonių (išskyrus suėmimą) sąlygų laikymosi kontrolės”, *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 39-1807.

Specialioji literatūra

1. ANDRIULIS V. MAKSIMAITIS M. PAKALNIŠKIS V. ir kt. , *Lietuvos teisės istorija*, Vilnius, 2002,
2. Arizona Department of Corrections. Prieiga per internetą:
<<http://www.azcorrections.gov>>. Prisijungimo laikas 2008 09 27.
3. BENDONIENĖ A., BOGUŠIENĖ V. ir kt.-atsakomasis redaktorius KINDERYŠ A. *Tarptautinių žodžių žodynas*, Trečia pataisyta laida, Vilnius:Alma littera, 2004.
4. BERGER V. *Europos žmogaus teisių teismo jurisprudencija*. Vilnius, Pradai, 1997.
5. BI electronic Monitoring Offices. Prieiga per internetą: <
<http://bi.com/electronicmonitoring.html>>. Prisijungimo laikas 2008 09 27.
6. COLE G. F., SMITH Ch. E..*The american system of criminal justice*. Belmont, West / Wadsworth, 1998
7. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas, Vilnius, 2000.
8. Department of Justice. Home detention. Prieiga per internetą:
<<http://www.corrections.sa.gov.au/welcome.htm>>. Prisijungimo laikas 2008 09 23.
9. Electronic monitoring. Prieiga per internetą:
<<http://www.johnhoward.ab.ca/PUB/A3.htm#EXE>>. Prisijungimo laikas 2008 10 18.
10. Europos Žmogaus Teisių teismo naujienos. Prieiga per internetą:
<http://www.tm.lt/?item=stras_news>.
11. GODA G. Procesinės prievartos baudžiamajame procese ribos *Teisė*, Vilnius, 1997, Nr. 31
12. GODA G. Procesinės prievartos priemonės samprata. *Teisė*, Vilnius, 1998, Nr. 32.
13. GODA G. *Užsienio valstybių baudžiamojo proceso pagrindai*, Mokomoji priemonė, Saulužė.1997.
14. GODA G.; KAZLAUSKAS M.; KUCONIS P. *Baudžiamojo proceso teisė*, Vadovėlis, Teisinės informacijos centras, Vilnius, 2005.

15. GODA G.; KAZLAUSKAS M.; KUČONIS P. ir kt. *Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. I-IV dalys, Teisminės informacijos centras, Vilnius, 2003.
16. Home office notification. Prieiga per internetą: <
<http://press.homeoffice.gov.uk/documents/notification-of-security-breach?view=Binary>
 >Prisijungimo laikas 2008 10 21.
17. JANUŠKA J. Reikalas išryškinti kardomasias priemones *Kriminalistikos žinynas*, Kaunas 1938. Nr. 23
18. KAVOLIS M. *Baudžiamojo proceso įstatymas su komentarais*. Kaunas, 1933.
19. KLIMAS T. Kardomoji priemonė ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, *Teisės apžvalga*, 2003, Nr. 2.
20. Kriminalvården. Prieiga per internetą:
http://www.kriminalvarden.se/templates/KVV_InfopageGeneral_3032.aspx.
 Prisijungimo laikas 2008 11 19.
21. Kriminalvårdens årsbok 2007, *Informationsenheten*, Norrköping, 2007.
22. *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, Vilnius, Mokslas, 1983. T. 10.
23. LR Statistikos departamento ataskaitos. Prieiga per internetą: <
<http://www.nplc.lt:8000/asis/>>. Prisijungimo laikas 2008 11 16.
24. MARKLUND F., WENNERBERG I. *Utökad användning av elektronisk fotboja inom kriminalvården*, Rapport 2007: 19. Brottsförebyggande radet, Stockholm, 2007.
25. PRADEL J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*, Vilnius. 2001.
26. RIMŠELIS E. Išteisinio tyrimo duomenų atskleidimas teismui skiriant kardomasias priemones, *Jurisprudencija*, 2005. T. 75 (67); 69-75.
27. The Home Detention decision. Prieiga per internetą: <
<http://www.corrections.govt.nz/research/maori-offenders-and-home-detention-analysis-of-a-one-year-cohort/background-and-overview.html>
 >. Prisijungimo laikas 2008 11 14.
28. VANSEVIČIUS S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919 – 1940 metais*. Vilnius. Justitia. 1996
29. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2001. T. 1.
30. Альтернативные формы наказания в США, *Борьба с преступностью за рубежом*, Москва, 1987, Но. 6
31. ГУТКИН Л. М. *Меры пресечения в советском уголовном процессе*, Москва, 1963 г.
32. ГУЦЕНКО К. Ф., ГОЛОВКО Л. В., ФИЛИМОНОВ В. А., *Уголовный процес западных государств*, Москва, 2001.

33. КАПИНУС Н. Меры пресечения в российском уголовном процессе, *Следователь*, Москва, 1998. Но. 8.
34. *Комментарий к уголовно – процессуальному кодексу Российской Федерации*. Институт государства и права Российской академии наук, Москва, 2002.
35. КУЛИКОВ В.; МЕРИНОВ С. Тюрьма, но воля, Prieiga per internetą: <<http://rg.ru/2008/11/13/arest.html>>. Prisijungimo laikas 2008 11 18
36. МИХАЙЛОВ В. А. *Меры пресечения в советском уголовном судопроизводстве*, Москва, 1991 г.
37. ПОПОВА В. В. Некоторые проблемы до судебного производства в свете нового уголовно – процессуального законодательства, *Следователь*, Москва, 2002. Но. 5.
38. СУХАРЕВА А. Я. и др. *Большой юридический словарь*, Москва: ИНФРА-М, 1997.
39. ФОЛКОВ А. П. Конституционные гарантии судебной зашиты прав и свобод граждан в современном уголовно – процессуальном законодательстве Франции, *Государство и право*, Москва, 2001, Но. 2.

Praktinė medžiaga

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30d. nutarimu Nr. 50 patvirtinta „Teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą apibendrinimo apžvalga“, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „*Teismų praktika*“, 2005, Nr. 22.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30d. nutarimas Nr. 50 „Dėl teismų praktikos skiriant suėmimą ir namų areštą arba pratęsiant suėmimo terminą“ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „*Teismų praktika*“, 2005, Nr. 22.
3. Europos žmogaus teisių teismo sprendimai bylose prieš Lietuvos respubliką 2002 01 01 – 2003 01 01 / sud. G. Švedas ir V. Milašiūtė, Vilnius, 2003.
4. Europos žmogaus teisių komisijos ir Europos žmogaus teisių teismo sprendimai bylose prieš Lietuvos respubliką 1997 01 01-2001 01 01 / sud. G. Švedas ir V. Milašiūtė, Vilnius, 2001.
5. Europos taryba. Europos Žmogaus Teisių Teismas. Nutarimas dėl Vytauto Karalevičiaus pareiškimo Nr. 53254/99 prieš Lietuvą priimtimumo. Prieiga per internetą: <www.tm.lt/getfile.aspx?dokid=4eb566a7-fc36-451c-be3d-e5a14a5b21ec>. Prisijungimo laikas 2008 09 16
6. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 26-1-472-05
7. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 20-9-001-04

8. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 22-1-312-04
9. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 26-1-2083-05
10. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 20-1-01199-04
11. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 20-1-00643-05
12. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr.20-1-2046-03
13. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 24-1-581-04
14. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 48-1-122-03
15. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 20-1-00657-05
16. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 06-1-01075-03
17. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 20-1-2036-04
18. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 20-1-01193-04
19. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 22-1-1454-05
20. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 23-1-951-04
21. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 24-1-1385-03
22. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 20-1-00779-04
23. Kauno miesto apylinkės teismo baudžiamųjų bylų archyvas, byla Nr. 65-1-01151-03
24. Kauno miesto VPK Santakos policijos komisariato pranešimas Nr. 24-2-S-1869

Priedas Nr. 1

PATVIRTINTA
vidaus reikalų ministro
2000 06 27 įsakymu Nr. 288

priedas

TIKRINIMŲ LAPAS

_____
(Istaigos pavadinimas)

Vieta
nuotraukai

A.V.

Asmuo, kuriam paskirta kardomoji priemonė - namų areštas -

_____

_____
(Vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta)

Kardomoji priemonė paskirta nuo

Nustatyti apribojimai

_____

_____

_____

Eil. Nr.   Kontroliuojančio pareigūno pareigos, vardo raidė, pavardė   Tikrinimo data, laikas   Kontroliuojamo asmens parašas

Žymėjimo pvz.: [X]

1. Jūsų stažas prokuratūroje:

- iki 1 metų
- 1-3 metų
- 3-5 metų
- 5-10 metų
- 10-15 metų
- 15 ir daugiau

2. Pagal kokį LR BK straipsnį dažniausiai Jums priskiriami tyrimai?

.....

3. Kokias dažniausiai kardomasias priemones skirate (ar inicijuojate jų skyrimą) proceso subjektams? Pažymėkite %.

- rašytinį įpareigojimą neišvykti
- dokumentų paėmimą
- įpareigojimą periodiškai registruotis policijos įstaigoje
- užstatą
- įpareigojimą gyventi skyrium nuo nukentėjusiojo
- namų areštą
- suėmimą

4. Kaip dažnai (kiek kartų) tenka inicijuoti kardomąją priemonę - namų areštą?

- vidutiniškai 1 kartą per mėnesį
- vidutiniškai 2-3 kartus per mėnesį
- vidutiniškai 1-2 kartus per metus
- vidutiniškai 2 - 5 kartus per metus
- neteko inicijuoti
- kita .....

5. Kokie faktiniai pagrindai skiriant kardomąją priemonę - namų areštą?

.....

6. Kokios lyties įtariamiesiems dažniausiai skiriama minėta kardomoji priemonė? [X]

- vyrui
- moteriai

7. Kokiose baudžiamosiose bylose dažniausiai skiriama minėta kardomoji priemonė?

- tiriant labai sunkų nusikaltimą
- tiriant sunkų nusikaltimą
- tiriant apysunkį nusikaltimą
- tiriant nesunkų nusikaltimą

8. Kokiam laikotarpiui dažniausiai inicijuojama kardomoji priemonė - namų areštas?

- iki 1 mėn.
- nuo 1 iki 2 mėn.
- nuo 2 iki 3 mėn.
- nuo 3 iki 6 mėn.
- iki bus baigtas ikiteisminis bylos tyrimas
- iki bus baigtas bylos nagrinėjimas teisme

9. Dėl kokių priežasčių pakeičiamas/panaikinamas kardomosios priemonės- namų arešto taikymas?

.....

..

10. Kokius galite įvardinti šios kardomosios priemonės skyrimo privalumus?

.....

11. Kokios reikalingos įstatymo pataisos, susijusios su kardomosios priemonės taikymu?

.....

12. Ar kardomoji priemonė yra veiksminga? Kodėl?

.....

13. Už kokias nusikalstamas veikas (LR BK str.) ši kardomoji priemonė inicijuojama?

.....

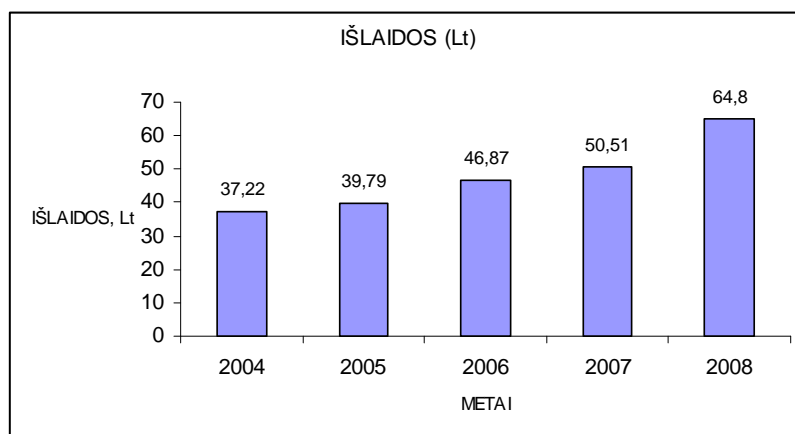

Priedas Nr. 4

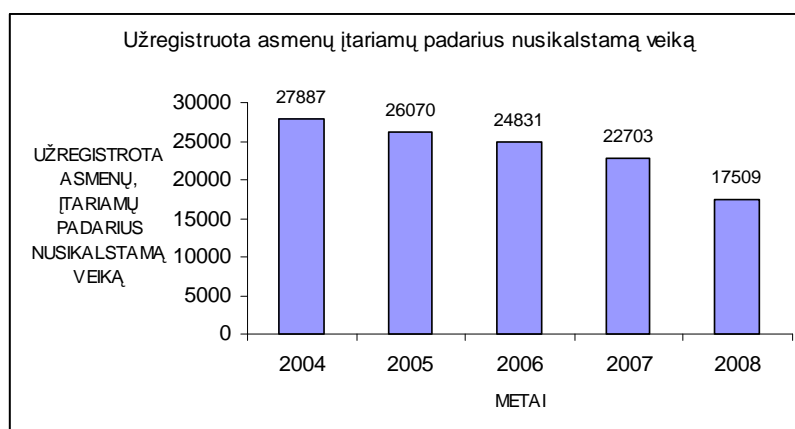
Lėšos, išleistos asmenims, laikomiems KD įstaigose išlaikyti vieną dieną:

Lentelė 1

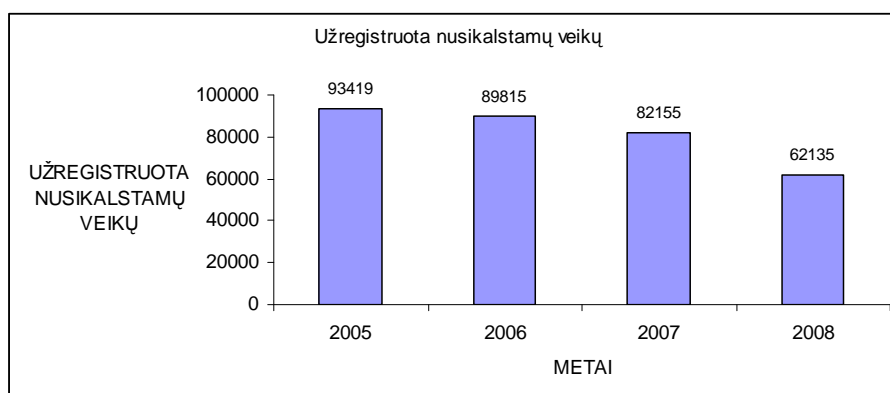
Metai	Išlaidos (Lt)
2008	64,8
2007	50,51
2006	46,87
2005	39,79
2004	37,22

Lentelė 2

Metai	Užregistruota asmenų įtariamų padarius nusikalstamą veiką
2008	17 509
2007	22 703
2006	24 831
2005	26 070
2004	27 887

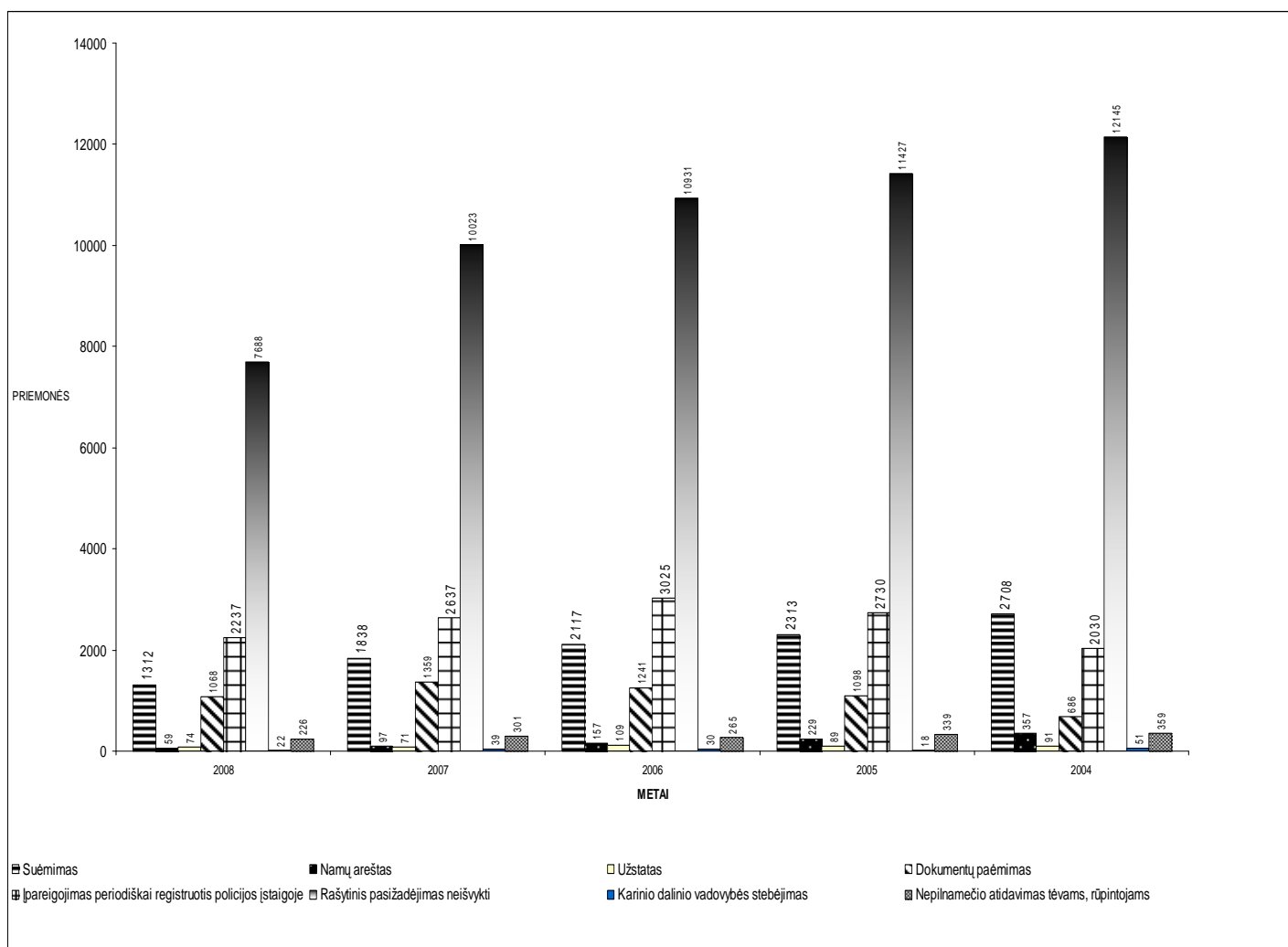
Lentelė 3

Metai	Užregistruota nusikalstamų veikų
2008	62 135
2007	82 155
2006	89 815
2005	93 419

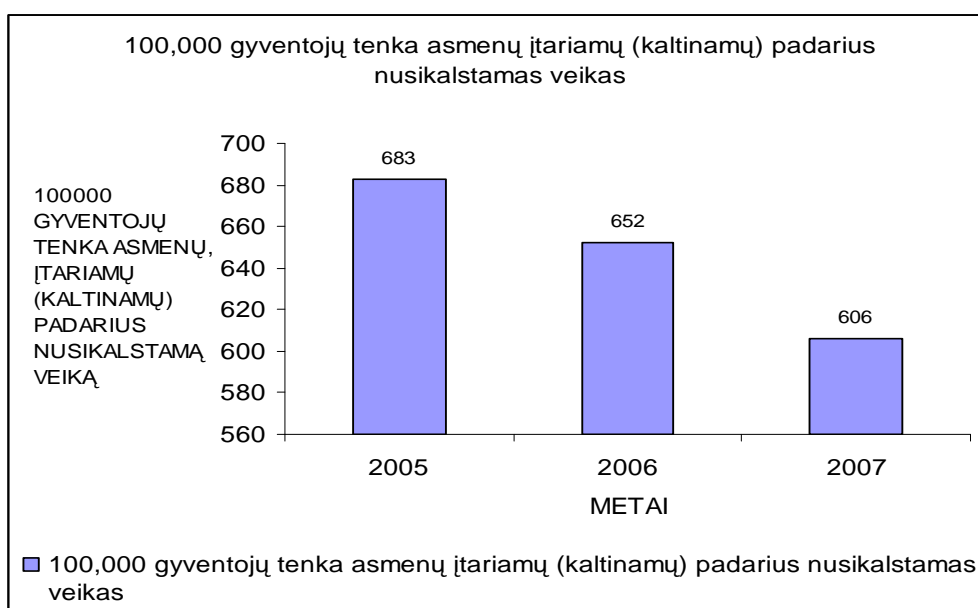
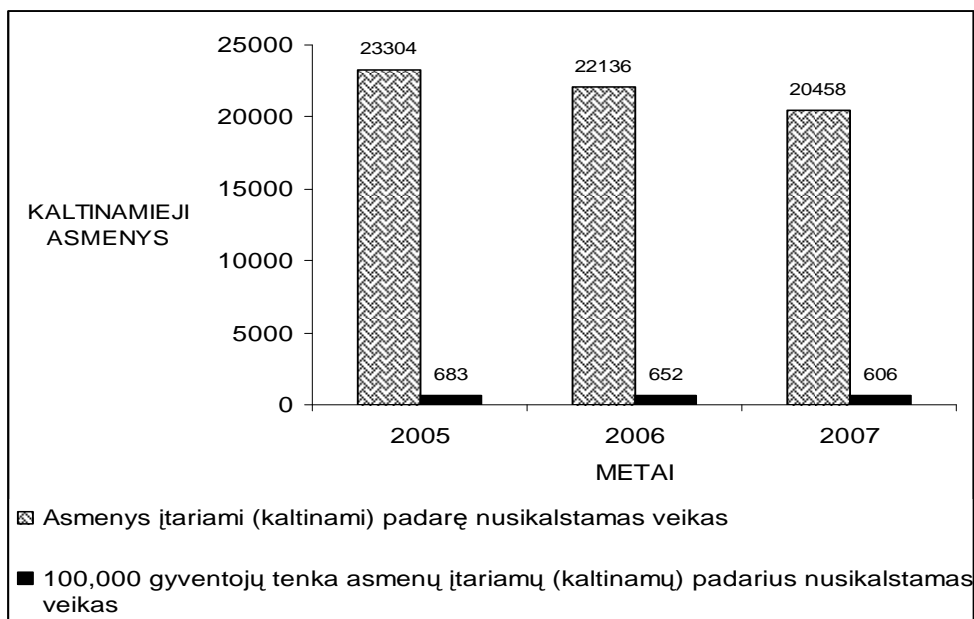
Lentelė 4
Įtariamiesiems (kaltinamiesiems) paskirtų kardomųjų priemonių skaičius

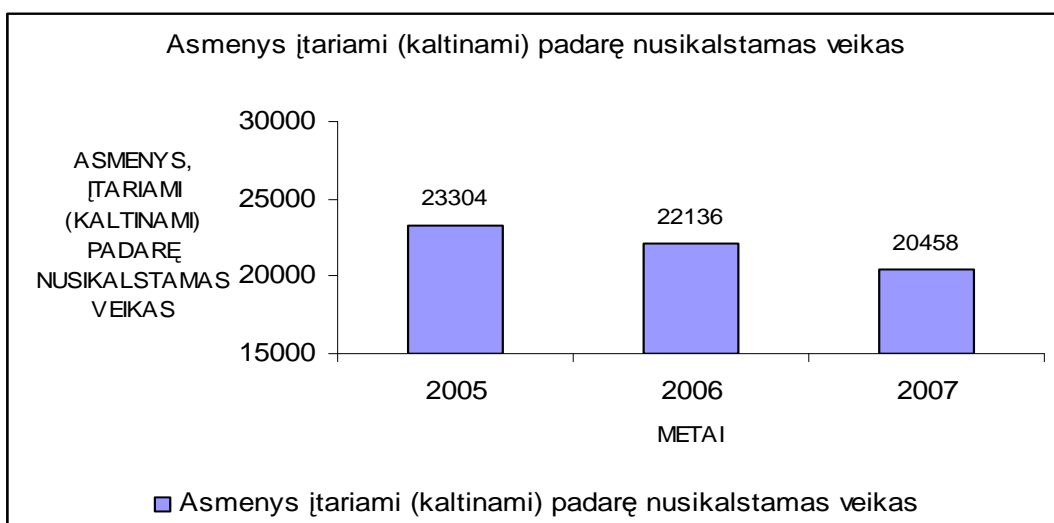
Metai	Suėmimas	Namų areštas	Užstatas	Dokumentų paėmimas	Įpareigojimas periodiškai registruotis policijos įstaigoje	Rašytinis pasižadėjimas neišvykti	Karinio dalinio vadovybės stebėjimas	Nepilnamečio atidavimas tėvams, rūpintojams
2008	1312	59	74	1068	2237	7688	22	226
2007	1838	97	71	1359	2637	10023	39	301
2006	2117	157	109	1241	3025	10931	30	265
2005	2313	229	89	1098	2730	11427	18	339
2004	2708	357	91	686	2030	12145	51	359

Lentelė 5

Metai	Asmenys įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas	100,000 gyventojų tenka asmenų įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas
2005	23304	683
2006	22136	652
2007	20458	606

Lentelė 6

Metai	Užregistruota nusikalstamų veikų	100,000 gyventojų tenka nusikalstamų veikų
2005	89815	2631
2006	82155	2421
2007	73741	2185

